

Westerwolde

Redactie

Theo Hofman (eindredactie)
Bert Roossien

Redactieadres:

Nic. Beetsstraat 19
9636 GJ Zuidbroek
tel. 0598-452417 (na 19 uur of in het weekend)
e-mail: info@verenigingwesterwolde.nl

Secretariaat en ledenadministratie

B. Roossien
Purmerlaan 26
9501 AX Stadskanaal
tel. 0599-618897
e-mail: b.roossien@streekhistorischcentrum.nl

Penningmeester

Dhr. B. Maarsingh
gelieve het adres van het secretariaat te gebruiken bij
correspondentie over financiële zaken

Bankrekeningnr.: 3586.06.063 t.n.v. Vereniging voor Genea-
logie en Historie Westerwolde

Gironr.: 4222401
Vanuit het buitenland:
IBAN: NL56 PSTB 0004222401
BIC: PSTBNL21

Lidmaatschap

- contributie: € 15,00 per jaar, inclusief tijdschrift uit te reiken op de driemaandelijke bijeenkomsten of toegezonden per post
- donateurs: € 13,00 per jaar, met tijdschrift, toegezonden per post (alleen voor verenigingen en stichtingen)
- voor toezending van het tijdschrift buiten Europa gelden andere tarieven, informatie hierover kunt u verkrijgen bij het secretariaat

Archief en boekencollectie van de vereniging

Streekhistorisch Centrum
Ceresstraat 2
9502 EA Stadskanaal
tel. 0599-612649
(voor leden gratis toegankelijk)

Internet

U vindt onze vereniging op het internet:
www.verenigingwesterwolde.nl

niets uit dit tijdschrift mag worden veelevoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotografie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de redactie

Jaargang 30 nr. 1

maart 2009

Inhoud

Het kortstondige bestaan van de naam Hulslage <i>R.M.A. Wegman</i>	2
Een collectebus uit 1680 van een Onstwedder diaken <i>H. Wubs</i>	7
Genealogie van Roelof N.N. <i>P.J.C. Elema en A. v/d Laan</i>	8
Kwartierstaat van Berent Peters Wegman <i>G. Fischer</i>	14
Moi Westerwolde <i>H. Wilzing</i>	19
Een onbekend huwelijkscontract <i>R.M.A. Wegman</i>	20
Westerwoldse import <i>J. Geertsema</i>	21
Tijdschriften en Jaarboeken <i>B. Roossien</i>	34

Van de redactie

Wederom dank aan alle inzenders voor de artikelen. Met uw bijdragen hebben we in dit nummer weer een uitstekende mix van genealogische artikelen kunnen maken, afgewisseld door een historische bijdrage van Harry Wubs over een collectebus uit Onstwedde en een ontroerend gedicht over Westerwolde, in authentic Westerswolds, van Hanne Wilzing.

Met ingang van 1 juni 2009 verandert het postadres van de redactie in:

Hagedoornstraat 15
8397 GP De Blesse

Voorlopig telefoonnummer: 06 20614614 (na 17 uur of in het weekend)

In verband met de verhuizing stellen wij het op prijs als u uw bijdragen voor het juni nummer zo vroeg mogelijk instuurt.

Het kortstondige bestaan van de naam Hulslage

RUUT WEGMAN

Zo heel af en toe kom je in onverwachte archieven aktes van verkopen tegen van Westerwoldse huizen. Als je zo'n verkoopakte vind, dan levert dat soms een interessante genealogische puzzel op. In dit artikel begint de puzzel met de vondst van een verkoopakte van een huis in Bourtange, opgemaakt door de notaris te Veendam.

Het is ruim een jaar geleden dat ik ben begonnen met het laatste deel van mijn boekenreeks "Westerwolders en hun Woningbezit tussen 1568 en 1829", deel 10 het Fort op de Bourtange. Voor mijn onderzoek zocht ik naar personen uit Bourtange op de CDrom van Abels en Wagenaar, met de notariële archieven van Veendam¹. Tot mijn verbazing kwam ik op die CDrom een akte van 3 juni 1661 tegen, waarin samengevat het volgende stond vermeld:

Geert Hermanssen Huldslage [*tekent: Geert Harmens Hulslache*] en Hemmecke Heerens echteluiden in Veendam woonachtich verkopen aan Berent Alberts en Stijne Geerts echteluiden:

soodanige behuijsingen als haren vader wijlen Herman Huberts Huldslage in sijn leven toegekomen en van hem bewoont gewest, staende in de Bourtange in 't Croone werck, tuschen Jan Hermans ter eener en Thomas Lecheloe ter anderen sijde. Koopsom 215 Caroli guldens, een tot 20 brabantse stuivers gereckent, met een rijcxdaler geschenck.

Omdat ik de naam Hulslage nog niet eerder was tegengekomen in de archieven, ging ik er vanuit dat Geert Harmens Hulslage en zijn vader Harmen Huberts Hulslage, net als veel andere Bourtangers, niet uit Westerwolde maar van elders kwamen. Op zoek naar meer gegevens vond ik verder nog op de CDrom dat Geert en Hemmecke op 22 januari 1660² de helft van een nieuw huis in Veendam kochten van Derrick Hermans voor 100 gulden. Zij woonden op dat moment nog in Bourtange. Op 30 maart 1663³ pachtten zij van Adriaen Trip de grond onder hun huis te Veendam voor 8 Caroli gulden jaarlijks. Vijf jaar later op 30 december 1667⁴ verkocht Geert het huis voor 597 gulden en 10 stuiver aan Willem Moeije en Hillichjen Herman. Al deze akten ondertekende hij als Geert Harmens Hulslage.

De naam Hulslage of Huldslage komt in Westerwolde niet voor, dus zocht ik in de archieven van omliggende plaatsen. Ik had daarbij succes in Winschoten, waar ik de naam Hulslage twee keer tegenkwam. Op 29 februari 1660⁵ werd een Albert Harmens Hulslage genoemd als getuige bij de verkoop van een huis en plaats te Winschoten. En op 5 maart 1664⁶ verkochten Albert Harmens en zijn vrouw Lupcke Sickens een huis te Winschoten. Hij ondertekende die akte met Albart Haermens Hulslage. Het was wel duidelijk dat Albert een broer moest zijn van Geert Harmens Hulslage. Dus zocht ik naar meer gegevens van Albert en Geert in Winschoten. Het bewijs, dat zij broers waren, vond ik in het huwelijkscontract dat Albert Harmens en zijn vrouw op 17 februari 1660⁷ lieten opmaken. In dit huwelijkscontract worden de volgende getuigen aan Alberts zijde genoemd: Geerd Harmens als broeder, Jan Roelffs als zwager, Wilcke Boeijen als sibbevoogd en Freerck Aijckens en Derck Aijckens als neven. In het huwelijksboek van Winschoten vond ik nog dat Albert Harmens uit Bourtange kwam. Albert Harmens, die schoenmaker was, wordt tot 1679 nog een kleine twintig keer genoemd in het rechterlijk archief van Winschoten, de laatste jaren woonde hij echter in Groningen.

Om meer te weten te komen over het voorgeslacht van Geert en Albert Harmens Hulslage, moest ik dus uitzoeken hoe de familierelaties waren tussen de getuigen in het huwelijkscontract van Albert. Ik ging eerst op zoek naar de zwager Jan Roelffs. Bij het doorzoeken van de Westerwoldse archieven vond ik de volgende akte:

Gecompareert ende erschienen Geert Harmens ende Jan Roelffs Schockenbroeck nomine uxoris, die welcke bekenden en beleden, dat sij

vollen komentlijcke opleveringe, rekeninge ende reliqua wegen de naelaetschap van haer salige beste vader Harmen Alberts, van haer voormundt Elso ten Veenhuis en vooght Wilcke Boeijungh ontfangen ende bekoomen hebben, luit papiren scheijdinge in dato den 11 November 1654.⁸

Dit was een belangrijke vondst, want de sibbe voogd Wilcke Boeijen in het huwelijkscontract van 1660 is natuurlijk dezelfde persoon als de voogd Wilcke Boeiingh in de akte van 1654. Jan Roelfs blijkt dus de achternaam Schockenbroeck te hebben. Door een vraag op de digitale vraagbaak voor groningse genealogen⁹ van enkele jaren geleden, wist ik dat de naam Schockenbroeck van oorsprong uit Heede in Emsland kwam. Bij naslag van het boek over de kommunikanten- en bevolkingsregisters van het ambt Meppen van Reinhard Cloppenburg vond ik dat onder Heede omstreeks het jaar 1657 de volgende personen werden vermeld:

Rolff Schoekenbrock viduus (viduus = weduwnaar)

Johann Rolffs

Anna uxor (uxor = vrouw)

Geseke 7 (jaar)

Frerigsken 2 (jaar)

Conclusie Harmen Huberts Hulslage had twee zoons, Geert en Albert Harmens Hulslage en een dochter Anna die was getrouwt met Jan Roelfs Schockenbroeck.

Met deze akte had ik belangrijke nieuwe aanwijzingen gevonden voor deze puzzel. De akte van 11 november 1654 was een afrekening tussen Geert Harmens en zijn zuster en hun voogden, Elso ten Veenhuis als voormond en Wilcke Boeiingh als sibbe voogd. Het ging hierbij om de nalatenschap van hun grootvader Harmen Alberts, die eigenaar van erve Wensingh in Vlagtwedde was. Harmen Alberts en zijn vrouw Haescke waren dus de schoonouders van Harmen Huberts Hulslage.

Om de naam van de moeder van Geert, Albert en Anna te achterhalen, moest ik weten of zij ook dochters hadden en hoe die heetten. Uit het Kommunikanten register van omstreeks 1657 was mij al bekend dat Anna twee dochters had, namenlijk Geseke en Frerigsken. In de kerkboeken van Veendam vond ik dat Geert Harmens alleen twee zoons had: Heere

en Frederick. Albert Harmens liet twee dochters dopen: Frerickje en Hilletje.

Conclusie Geert, Albert en Anna zijn kinderen van Harmen Huberts Hulslage en Frerickje Harmens, dochter van Harmen Alberts en Haescke.

Vervolgens ben ik op zoek gegaan naar de neven Frerick en Derck Aijckens. Een akte in Winschoten van 28 februari 1657¹⁰ waarin naast de broers Frerick en Derck Aijckens ook hun moeder Anna, weduwe van Aijcko Frerix werd genoemd, bleek een belangrijke informatiebron te zijn. In die akte droeg Derck Aijckens zijn aandeel in een door zijn vader Aico Frerix nagelaten huis en schuur over aan zijn broer Frerick Aijckens. Al snel vond ik ook het huwelijk van de ouders van de twee broers. Op 20 juli 1619¹¹ lieten Aijcko Frerix van Flachtwedde en Annen Derx te Winschoten een huwelijkscontract opstellen. Hierin staat onder andere dat Hasecke aan haar zoon Aijke de som van 40 gulden meegaf en dat Aijcko "tho Hasecken sijner moder guet na hoiren dode gelick de lesten kinderen, berechtiget" is. Getuigen aan bruidegoms zijde waren Frerich Frerix van Frischeloe als vormond, Harmen Albers als stiefvader en Johan Frerix als halfbroer.

Conclusie Frerickje Harmens is een halfzuster van Aijcko Frericks uit het tweede huwelijk van hun moeder Haescke.

Daarna zocht ik naar het voorgeslacht van vader Harmen Huberts Hulslage. De naam Hubert is in Westerwolde een niet veel voorkomende naam. De enige met die voornaam is Hubert Johans die omstreeks 1595 trouwde met Hermeken Imels. Maar waren dit ook de ouders van Harmen? Om dat te bewijzen, moest ik de familierelatie tussen de voogden Elso ten Veenhuis en Wilcke Boeiingh, en Harmen Alberts en Haescke vinden. Een aanknopingspunt was dat Imel Wiltes de vader van Hermeken Imels, en de voormond Elso ten Veenhuis beiden eigenaar waren van erve Wiltingh te Vlagtwedde. In mijn boek over het Vlagtwedder woningbezit staat de opeenvolging van eigenaren per erf, dus die relatie was snel gevonden. Elso was een zoon van Berent ten Veenhuis en Gartcke Wilts, de erfdochter van erve Wiltingh. Haar vader was Aicke Wiltes, de broer van Hermeken Imels. De ouders van Aicke Wiltes en Hermeken Imels waren

Imel Wiltes en Swantke Wiltes. Swantke Wiltes was een van de vrouwen die jammerlijk aan haar einde kwam op 15 september 1589 als zij op beschuldiging van toverij wordt verbrand op de Gieselberg bij Wedde.

Conclusie Harmen Huberts Hulslage is een zoon van Hubert Johans en Hermeken Imels en een kleinzoon van Imel Wiltes en Swantke Wiltes.

Toch heb ik niet alle stukjes van deze puzzel kunnen vinden. Ik weet bijvoorbeeld niet waar de naam Hulslage vandaan komt. In Genlias¹² komt de naam niet voor. Als je op Google¹³ zoekt, kom je de naam niet tegen en wordt je gevraagd of je misschien Huslage bedoeld. Komt de naam Hulslage dan misschien van Hus(s)lage? De oudste Hus(s)lage die ik in Genlias heb gevonden, is Johann Gerhard Huslage die in 1824 trouwde te Jisp. Hij blijkt te zijn geboren in Hengstlage in Hannover, ongeveer 80 km ten oosten van Bourtange. Een tweede stukje dat ontbreekt, is de familierelatie tussen Wilcke Boeijningh en Harmen Alberts en Haescke. Verder komt er in de periode tussen 1750 en 1756 een Rensje Jacobs Hulslag in Groningen voor. Bij haar huwelijk op 26 maart 1750 was haar vader Jacob Hulslag aanwezig. Of Jacob en Rensje Hulslag familie zijn van de familie Hulslage heb ik niet kunnen vinden. Er blijft dus nog genoeg te puzzelen over.

Bij het zoeken naar gegevens over de familie Hulslage kwam ik op de site van Alle Groningers¹⁴ nog een derde zoon van Harmen Huberts Hulslage tegen. Op 1 mei 1670 trouwde te Delfzijl Frerick Harmens Hulslage soldaat uit Bourtange met Marretjen Janssen. Frerik hertrouwde op 5 mei 1678 te Wirdum met Stijntje Geerts Groenwolt. Op 24 februari 1684 werd te Delfzijl hun jongste dochter Machtelt gedoopt. Dit is de laatste vermelding

Kwartierstaat Hulslage

Generatie 1

- 1a. **Anna Harmens**, geb. waarschijnlijk Bourtange ca. 1625, ovl. Heede na 1657, huwt Heede vóór 1650 Jan Roelfs Schoeckenbroeck, geb. Heede ca. 1620, ovl. Heede na 17-02-1660, z.v. Rolff Schuckenbroeck en *Geseke* N. kinderen:
 - a. Geseke, geboren Heede in 1650.
 - b. Frerickje, geboren Heede in 1655.

van de naam Hulslage die ik in de archieven heb gevonden, behalve enkele vermeldingen van Hulslag tussen 1750 en 1756 in Groningen. De eerste vermelding van de naam was op 22 januari 1660. Dus komt de naam Hulslage uiteindelijk maar in een periode van 24 jaar voor in de archieven.

Bronnen

- 1 Groninger Archieven(GA)|toegang(t)731|inventarisnummer(i)7234|paginanummer(p)46v
- 2 GA|t731|i7234|p28v
- 3 GA|t731|i7234|p58
- 4 GA|t731|i7234|p129
- 5 GA|t731|i7383|p203
- 6 GA|t731|i7384|p422
- 7 GA|t731|i7383|p197
- 8 GA|t732|i5|p8
- 9 www.groningen-genealogy@yahoogroups.com, met dank aan Jan Feringa
- 10 GA|t731|i7382|p218
- 11 GA|t731|i7377|p251
- 12 www.genlias.nl
- 13 www.google.nl
- 14 www.allegroningers.nl

Literatuur

- Abels, S.H. en T.K.J. Wagenaar (2006), Notariële Archieven Veendam 1657-1811. Eigen beheer, Eexterzandvoort. CDrom.
- Cloppenburg, Reinhard (1991), Die Kommunikanten- und Bevölkerungsregister des Amtes Meppen unter Bischof Franz Wilhelm von Wartenberg (1625-1661). Verlag der Emsländischen Landschaft für die Landkreise Emsland und Grafschaft Bentheim e.V., Sögel: p92.
- Wegman, C.J. en R.M.A. Wegman (1993), Westwolders en hun woningbezit tussen 1568 en 1829. Deel 2 Het dorp Vlagtwedde. Eigen beheer, Wierden: p145.

- 1b. **Geert Harmens Hulslage**, geb. Bourtange ca. 1627, ovl. Veendam na 12-09-1668, beroep ruiter, huwt 1e waarschijnlijk Bourtange ca. 1658 met Hemcke Heeres, geb. ca. 1633, ovl. tussen 26-12-1664 en 12-09-1668, Geert huwt 2e Groningen 12-09-1668 IJcke Jelis Ottemanus, geb. Groningen ca. 1615, ovl. waarschijnlijk Veendam na 12-09-1668, IJcke huwt 1e vóór 27-04-1648 Andries Claesen, huwt 2e Groningen 25-10-1665 Jan Alberts.
kinderen eerste huwelijk:
a. Heere, gedoopt Veendam 15-02-1663
b. Frederick, gedoopt Veendam 26-12-1664
- 1c. **Albert Harmens Hulslage**, geb. Bourtange ca. 1630, ovl. Groningen na 01-12-1679, beroep schoenmaker, huwt 1e Winschoten tussen 16-02-1660 en 01-05-1660 (h.c. Winschoten 17-02-1660) Lupcke Sickens, geb. Winschoten ca. 1631, ovl. Winschoten tussen 24-02-1668 en 04-07-1671, d.v. Sicke Fockens en Barbara Reints, Lupcke huwt 1e Winschoten 20-05-1656 (h.c. Winschoten 22-02-1656) Andries Harmens Jolingh, Albert huwt Albert huwt 2e Winschoten tussen 09-04-1671 en 04-07-1671 (h.c. Nieuw Scheemda 02-06-1671) Renscke Luitjens, geb. ca. 1646 Nieuw Scheemda, ovl. Groningen na 15-12-1678, d.v. Luitjen Egberts en Hille Meertens.
kinderen eerste huwelijk:
a. Harmen, gedoopt Winschoten 12-01-1661, overleden na 25-03-1672.
b. Sicke, gedoopt Winschoten 09-11-1664, huwt Groningen 12-02-1696 Aeltien Roelefs.
kinderen tweede huwelijk:
a. Fredrickjen, gedoopt Winschoten 21-04-1672, huwt Groningen 26-05-1713 Derck Kemper
b. Luitjen, geboren Groningen ca. 1680, huwt Groningen 07-09-1708 Ellichje Willems overleden na 08-10-1726.
c. Hubert, gedoopt Groningen 21-11-1675, overleden vóór 15-12-1678.
d. Hilletje, gedoopt Groningen 09-10-1677.
e. Huibert, gedoopt Groningen 15-12-1678.
- 1d. **Frerick Harmens Hulslage**, geb. Bourtange ca. 1643, ovl. Groningen tussen 03-09-1693 en 03-07-1695, beroep soldaat, adelborst en rustmeester, huwt 1e Delfzijl 01-05-1670 Marretjen Janssen, geb. Delfzijl ca. 1645, ovl. Delfzijl tussen 02-07-1676 en 05-05-1678, Frerick huwt 2e Wirdum 05-05-1678 Stijntje Geerts Groenewolt, geb. Delfzijl ca. 1653, ovl. Delfzijl na 03-07-1695, d.v. Geert Luijtjens Groenewolts en Machtelt, Stijntje huwt 2e Groningen 03-07-1695 Folkert Sijckens.
kinderen eerste huwelijk:
a. Jan, gedoopt Delfzijl 17-09-1674.
b. Hermen, gedoopt Delfzijl 02-07-1676, overleden vóór 11-03-1681
kinderen tweede huwelijk:
a. Geertruit, gedoopt Delfzijl 16-02-1679.
b. Hermen, gedoopt Delfzijl 11-03-1681.
c. Machtelt, gedoopt Delfzijl 24-02-1684.
d. Geerd, gedoopt Groningen 29-02-1688.
e. Frerik, gedoopt Groningen 03-09-1693.

Generatie 2

2. **Harmen Huberts Hulslage**, geb. waarschijnlijk Vlagtwedde ca. 1595, ovl. Bourtange tussen 12-06-1642 en 11-11-1654, huwt 2e waarschijnlijk Bourtange ca. 12-06-1642 *Geertruit*, Harmen huwt 1e Vlagtwedde ca. 1625
3. **Frerickje Harmens**, geb. Vlagtwedde ca. 1600, ovl. Bourtange vóór 12-06-1642.
kinderen eerste huwelijk Harmen Huberts Hulslage:
a. Anna, zie 1a.
b. Geert, zie 1b
c. Albert, zie 1c.
kinderen tweede huwelijk Harmen Huberts Hulslage:
a. Frerick, zie 1d.

Generatie 3

4. **Hubert Johans**, geb. ca. 1565, ovl. Vlagtwedde na 28-04-1600, huwt Vlagtwedde ca. 1595
5. **Hermeken Imels**, geb. Vlagtwedde ca. 1565, ovl. Bourtange na 17-10-1633, huwt 1e Vlagtwedde ca. 1590 Harmen Eefsingh, z.v. Boele Eefsingh en wsch. Wendele, huwt 3e Vlagtwedde ca. 1602 Roelof Butjenter.
kinderen eerste huwelijk Hermeken Imels:
 - a. Frerick, geb. Veele ca. 1590, huwt 1e Vlagtwedde ca. 24-02-1624 N. Stroedingh, huwt 2e Vlagtwedde vóór 15-11-1655 Lisabet Jans.kinderen tweede huwelijk Hermeken Imels:
 - a. Harmen, zie 2.
 - b. Imel, geb. Vlagtwedde ca. 1597, ovl. na 24-01-1629.kinderen derde huwelijk Hermeken Imels:
 - a. Foelke, geb. Vlagtwedde ca. 1603, huwt Vlagtwedde vóór 02-07-1628 Wilcke Geerts Gos-selingh/van Essen.
6. **Harmen Alberts**, geb. Vlagtwedde ca. 1570, betaald voor leedbier 06-10-1640, wsch. zoon van Albert Wensingh, huwt Vlagtwedde ca. 1600
7. **Haescke**, geb. Vlagtwedde ca. 1570, ovl. Vlagtwedde na 06-10-1640, huwt 1e Vlagtwedde ca. 1589 Frerick Schoenmaecker (hij had uit een eerder huwelijk een zoon Jan die omstreeks 1625 trouwde met Hilcke Berents ten Campe).
kinderen eerste huwelijk Haescke:
 - a. Aijcke Frericks, geb. Vlagtwedde ca. 1589, ovl. Winschoten tussen 20-10-1652 en 08-12-1653, beroep schoenmaker, huwt Winschoten 20-07-1619 Anna Dercks.kinderen tweede huwelijk Haescke:
 - a. Frerickje, zie 3.

Generatie 4

10. **Imel Wiltes**, geb. Vlagtwedde ca. 1550, ovl. Vlagtwedde na 1589, huwt Vlagtwedde ca. 1550
11. **Swantke Wiltes**, geb. ca. 1525, ovl. Wedde 15-09-1589.
kinderen:
 - a. Aicke Wiltes, geb. Vlagtwedde ca. 1550, ovl. Vlagtwedde tussen 03-12-1631 en 27-04-1632, huwt 1e Vlagtwedde ca. 1580 N.N., huwt 2e Vlagtwedde h.c. 23-11-1616 Eva.
 - b. Hermeken, zie 5.

Een collectebus uit 1680 van een Onstwedder diaken

HARRY WUBS

Soms heeft het leven zo zijn prettige verrassingen. Bladerend in het boek *Groninger Wetenswaardigheden* van A. Pathuis, oud-hoofdarchivaris bij het voormalige rijksarchief in Groningen (nu Groninger Archieven) stuitte ik op de mededeling dat het Groninger Museum in Groningen in het bezit is van een collectebus uit 1680, die het eigendom is geweest bij de diaken Hiske Mennersinck van de hervormde (destijds nog gereformeerde) kerk in Onstwedde. Pathuis tekende er in zijn boek nog bij aan dat het gegraveerde opschrift van de bus luidt: *Hiske Mennersinck deiaken des kespels Vnstwedde anno 1680*. De collectebus is van geel koper, 19 centimeter hoog en heeft een doorsnee van 10,5 centimeter, is met klinknagels geklonken en heeft een gedraaide knop aan de onderzijde ter versiering. Dat de naam Onstwedde met een V wordt geschreven, mag geen verbazing wekken. Dit dorp werd destijds ook wel Unstwedde genoemd en de u werd in de schrijftaal van die tijd veelal als v vermeld.

Deze Onstwedder vermelding in *Groninger Wetenswaardigheden* was voor mij aanleiding contact op

te nemen met dr. Egge Knol, conservator van het Groninger Museum en in die kwaliteit de 'schatbewaarder' van Groninger historische voorwerpen. Hij veronderstelt dat de collectebus wel degelijk in het bezit is geweest van diaken Hiske Mennersinck. Waarschijnlijk heeft de diaken de collectebus zelf laten maken, omdat de kerk er geen of geen geschikte bezat. Deze functionaris van het kerkelijk (arm)bestuur of zijn familie zal het kleinood op een zeker moment aan de kerk hebben geschonken. Drs. Knol is er zeker van dat de collectebus diende als offerbus voor de armen in het kerspel Onstwedde, die steun en bijstand kregen van de diaconie. De meer goeude kerkgangers konden er hun gaven voor de bedeeden in doen. De bus hing aan een ketting bij de uitgang van de kerk.

Als bijzonderheid weet de heer Knol nog te melden, dat het Groninger Museum de collectebeker in 1908 heeft aangekocht. Van wie (of van welke instantie)

is onbekend. Toch acht hij het niet uitgesloten dat het kerkbestuur van Onstwedde deze aan het museum heeft verkocht. Maar evenzeer acht Knol het mogelijk dat nazaten van de familie dat deden. Het is zelfs nog denkbaar dat een opkoper van 'oude rommel' de waarde van de collectebus inzag en deze daarom aan het Groninger Museum voor Stad & Lande te koop heeft aangeboden. Hij zou dit hebben kunnen doen doordat vroegere generaties in Onstwedde hem een partij goederen heeft aangeboden

die algemeen als 'ouwe troep' werd gezien. Tot deze partij zou ook best de collectebus behoord kunnen hebben. Het is jammer dat de precieze gang van zaken een beetje in de schemer verborgen blijft, maar desondanks is de collectebus een waardevol bezit, zij het minder in geld, maar meer in emotionele waarde voor iedereen die de historie van Westerwolde ter harte gaat.

De familie Mennerinck (ook wel geschreven als Mennersingh en Mennersijng) behoorde in de 17^e en 18^e eeuw tot de vooraanstaande inwoners en eigenerfden van Onstwedde. Vader en zoon Wegman hebben de geschiedenis van deze erve en hun bewoners al eens beschreven en wel in de eerste jaargang, nummer 2 van ons blad. Ook komt de erve uitgebreid aan de orde in hun boek *Westerwolde en hun woningbezit van 1568 tot 1829, het kerspel Onstwedde, deel 1 Het Dorp*. Daaruit blijkt dat de erve heeft gestaan in De Hörn in Onstwedde, op het perceel dat in ieder geval tot voor kort behoorde aan de erven F. Bessembinder. Eigenaar/beheerder Hiske Mennerinck van de collectebus werd geboren ca. 1643. Hij trouwde ca. 1674 met Wendelke Reints Naeningh, een dochter van een eveneens welgestelde eigenerfde in het dorp. Op 29 juni 1696 betaalt de familie voor het graf waarin Hiske Mennerinck is gelegd. Hij moet dus enige tijd voor deze datum zijn overleden.

Vader en zoon Wegman hebben voorts ontdekt dat een nazaat en naamgenoot (de kleinzoon?) van Hiske Mennerinck in de jaren 1740 tot 1742 alle bezittingen aan onroerende goederen in Onstwedde heeft verkocht. Zijn gezin vestigde zich vervolgens aan de Hoornse Dijk bij Groningen. Geen van hen keerde, aldus Wegman, terug naar Westerwolde.

Genealogie van Roelof N.N.

met nakomelingen Pot, Spaarpot en Blaauwpot

PETRONELLA J.C. ELEMA EN ABRAHAM VAN DER LAAN

*Sparen, sparen, ...
Kapitaal vergaren.*

Bij ons onderzoek naar de diverse families Pot kwamen wij ook een geslacht tegen dat het gebruik hiervan afwisselde met de familienaam Spaarpot. In het kader van de kredietcrisis leek het ons wel aardig om een artikeltje over deze familie samen te stellen!

1. Spaarvarken, gemaakt voor de St. Ignatiusstichting. 19e of 20e eeuw (mogelijk Gouda). Particuliere collectie.

Omdat – in de vrouwelijke lijn - een paar kinderen van het echtpaar Lijsebet Hindriks en Hessel Roelofs de naam Spaarpot aannamen hebben wij deze Lijsebet Hindriks (zie: III.1) afzonderlijk opgenomen in het overzicht.

Eén van die kinderen was hun dochter Grietje Hessels (III.1.3), die in 1790 trouwde met Freerk Esderts, die (met hun kinderen) ook weer Pot dan wel Spaarpot heette. Niet allen dat: hetzelfde gold voor Freerks' zuster Jantje Esderts en althans één van haar kinderen bij Freerk Jans (zie daarvoor de bijlage).

Een aantal gegevens ontvingen wij van J.H. Boon te Zuidhorn, waarvoor onze dank. Op zijn beurt bedankt de heer Boon dan weer mevrouw E. Bolhuis-van Lieshout te Veghel voor gegevens uit Alblasserdam.

I **Roelof**, geb. naar schatting 1675, tr. N.N. (mogelijk Teelke N.N., omdat zoon Hindrik uit beide huwelijken een dochter met die naam liet dopen).

Uit dit huwelijk:

1 **Hindrik Roelofs**, volgt II.

2 **Albert Roelofs**, geb. naar schatting 1700, afkomstig van Onstwedde, otr. Groningen (met belastinge tot Weender) 9 maart 1726 **Annetje Harberts**, dochter van *Harbert Wessels* en *Hiese (Heese) Onties*, wed. *Geert Jans Cramer*.

In het huwelijkscontract Oude Pekela 25 september 1727¹ tussen *Aijelt Onties* en *Hinderika Meurs* worden aan bruidegomszijde o.a. genoemd *Antie Harberts* en *Albert Roelefs* als moiye en aangehuwde oom. Tevens werden *Albert Roelofs* en *Annetje Harberts* genoemd als aangehuwde oom en moey bij het huwelijkscontract Oude Pekela 8 oktober 1728² *Abram Pieters* en *Afijn Hindrix*. Dat zij inderdaad broer en schoonzuster waren van generatie II blijkt uit het feit, dat zij als zodanig voorkomen bij het huwelijkscontract van *Hindrik Roelfs* en zijn tweede vrouw, in 1732.

II **Hindrik Roelofs**, geb. naar schatting 1700, zoon van I, tr. 1^e (huwelijk niet gevonden) **Lubbe Poppes**, tr. 2^e (huwelijk niet gevonden) (huwelijkscontract Oude Pekela 8 april) 1732 **Lijsabet Harms**, dochter van *Harm Jans [Amelenkamp, Ameling]* en *Lisebet Krops*.

Oude Pekela 8 april 1732³ huwelijkscontract *Hindrick Roelefs* en *Lisebet Harms*.

voor hem: *Albert Roelefs* en *Antje Harberts* broeder en aengehuwde zuster.

voor haar: *Harm Jans* en *Lisebet Krops*, vader en moeder, *Jan Eggers* en *Sophia Harms* zwager en volle zuster.

In de kwartierstaat "Ons Westerwolds Kwartier"⁴ wordt vermeld dat *Hindrik Roelfs*, ged. Oude Pekela 15 juni 1704 (moet overigens 29 juni 1704 zijn) zoon van *Roelf Hindricks* en *Alcke Harms* achtereenvolgens met *Lubbe Poppes* en *Lisabet Harms* huwde. Dit is niet juist. Deze *Hindrik Roelfs* (hij kwam ook voor als *Hindrik Roelfs Sprik*) tr. Winschoten 18 mei 1727 *Aafke Willems*, dochter van *Willem Fockes* en *Rixte Jans*. Hieruit o.a. een dochter *Alcke*, ged. Westerlee 26 maart 1734, vernoemd naar *Hindrik's* moeder.

Uit het eerste huwelijk:

1 **Teelke Hindriks**, ged. Oude Pekela 4 augustus 1726.

2 **Eltje Hindriks**, ged. Oude Pekela 3 oktober 1728.

3 **Roelefke Hindriks**, ged. Oude Pekela 22 april 1731.

Uit het tweede huwelijk:

4 **Roelf Hindriks**, ged. Oude Pekela 26 december 1732.

5 **Lijsebet Hindriks**, volgt III.1.

6 **Engel** (een meisje) **Hindriks**, ged. Oude Pekela 21 maart 1738.

7 **Harm Hinderks [Spaarpot]**, volgt III.2.

8 **Teelke Hindriks**, ged. Oude Pekela 8 februari 1742.

9 **Jan Hindriks**, ged. Oude Pekela 1745, 8 dagen voor St. Jacob geboren.

10 **Hillebrand Hindriks**, volgt III.3

III.1 **Lijsebet Hindriks**, ged. Oude Pekela 31 oktober 1734, tr. Oude Pekela 15 mei 1763 **Hessel Roelofs**, ged. Scheemda 30 november 1738, zoon van *Roelf Jochems* en *Grietje Jans*, overleden Oude Pekela (aangegeven 23 juni 1807, 68 jaar oud, gehuwd, nalatende twee kinderen) 1807.

¹ GrA, RA Westerwolde, inv. no. 1065.

² GrA, RA Westerwolde, inv. no. 1065.

³ GrA, RA Westerwolde, inv. no. 1065, blz. 309, oud nr. VI D 1.

⁴ C.J. Wegman en R.M.A. Wegman, Westerwolde 2 jg. (1981) no. 3.

Bij de doop van *Hessel* (Scheemda 30 november 1738) heet zijn vader *Jochum Roelfs* (!) en zijn moeder *Grietje Jans*. Er komt echter geen echtpaar voor met deze namen, wel komt voor in Scheemda otr./tr. Westerlee/Scheemda 17 oktober/14 november 1723 *Roelof Jochems* en *Grietje Jans*.

Uit het huwelijk (van *Roelf Jochems* en *Grietje Jans*):

Jantjen, ged. Scheemda 16 februari 1725.

Jochem, ged. Scheemda 3 april 1729.

Jan Edes, ged. (voluit) Scheemda 28 oktober 1731.

Hero, ged. Scheemda 16 oktober 1735.

Annechijn, ged. Scheemda 11 februari 1742.

Hessel past dus precies in deze reeks.

Uit dit huwelijk:

1 **Roelef Hessels**, ged. Oude Pekela 13 januari 1765.

2 **Hindrik Hessels Spaarpot**, ged. Oude Pekela 29 december 1765, blauwverver te Scheemda (1814), overleden (als *Hindrik Hessels Blaauwpot*) Scheemda 12 januari 1820, tr., att. naar Eexta, (huwelijkscontract Eexta 9 mei 1793) Oude Pekela 14 april 1793 **Nantie Meinders Kluiten**, geb./ged. Scheemda 2/8 september 1770, overleden (als *Nantje Meinderts Kluiten*, e.v. *Hindrik Hessels Blaauwpot*) Scheemda 27 juli 1819, dochter van *Meindert Jans* en *Diewertje de Wit*.

Eexta huwelijkscontract 9 mei 1793⁵ *Hindrik Hessels* en *Nantje Meinderts*, dochter van koopman *Meindert Jans* en wijlen *Diewertje de Wit*.

Voor hem: *Hessel Roelfs* en *Elizabet Hindriks* volle vader en moeder.

Voor haar: koopman *Meindert Jans* volle vader, *Harmannus, Derk* en *Gerrit Meinderts* volle broers, *Jan van der Schuir* halfbroer.

Zij hebben hun naam enigszins gewijzigd: van Pot, of Spaarpot, naar Blaauwpot. Vermoedelijk heeft het te maken met Hindriks beroep: in 1814 gaf hij op dat hij blauwverver was.

Uit dit huwelijk:

a, *Hessel*, geb./ged. Eexta 12/22 april 1794.

b, *Hessel*, geb./ged. Eexta 27 juni/2 augustus 1795.

c, *Diewertje*, geb./ged. Eexta 6/11 september 1796.

d, *Elizabet*, ged. Scheemda 23 december 1798.

e, *Meindert*, ged. Scheemda 9 november 1800.

f, *Harmannus*, ged. Scheemda 29 augustus 1802.

g, *Derk*, geb./ged. Scheemda 22 januari/3 februari 1805.

h, *Gerrit*, geb./ged. Scheemda 23/29 mei 1808.

i, *Johannes*, geb./ged. Scheemda 1/10 februari 1811.

j, *Hindrik*, geb. Scheemda (huis no. 4) 17 maart 1814, (als zoon van *Hindrik Hessels Blaau(w)pot*, 41 jr., en *Nantje Meinderts Kluiten*), overl. Scheemda (21 mnd.) 14 januari 1816.

3 **Grietje Hessels**, geb. ca. 1770, overleden Oude Pekela (64 jr., echtgenote van *Freerks Esderts Spaarpot*) 2 januari 1835, tr. Oude Pekela 8 januari 1790 **Freerk Esderts Spaarpot** (ook **Pot**), ged. Oude Pekela 7 augustus 1763, overleden Westerlee (gem. Scheemda) (als *Freerk Esderts Spaarpot*, weduwnaar *Grietje Hessels*) 5 juni 1848, zoon van *Edsert Freriks* en *Foktjen Zijtses*.

Oude Pekela 8 januari 1790⁶ huwelijkscontract tussen *Frerik Esders* en *Grietje Hessels*, beiden van Oude Pekela.

Voor hem: *Harm Roelofs* en *Fokje Zijtses*, stiefvader en volle moeder, *Pieter Zijtses* sibbevoogd, zijnde vreemde voogd *Godefridus van Dijk* wel verzogt maar niet gecompareert, *Frerik Jans* en *Jantje Esders* aangehuwde broeder en volle zuster, zijnde *Sijtse Esders* volle broer, thans absent, *Grietje Harms* halve zuster, *Pieter Zijtses* en *Antje Tjabbes* volle oom en aangehuwde moeij, *Hendrik Zijtses* en *Dina Obes* volle oom en aangetrouwde moeij, *Foppe Tammes* en *Elle Zijtses* aangetrouwde oom en volle moeij, *Sijtze Foppes* en *Antje Pieters* neef en nicht, *Eltje Harms* en *Pietertjen Tjarks* neef en nicht.

Voor haar: *Hessel Roelofs* en *Lijzabeth Hindriks* volle vader en moeder, *Hendrik Hessels* broeder, *Harm Hindriks* en *Antje Geerts* volle oom en aangetrouwde moeij, *Hilbrand Hendriks* en *Engeltje Harms* volle oom en aangetrouwde moeij, *Roelof Hendriks* volle oom, *Jan Jans* aangehuwde oom,

⁵ GrA, RA Oldambt, inv. no. 7094.

⁶ GrA, RA Westerwolde, inv. no. 1067.

Nanne Bennes en Tjawina Jans oude oom en moeij, Henderik Harms en Hessel Jans neeven, Ida Jans nicht.

Uit dit huwelijk:

- a, Elizabeth Freerks Spaarpot, geb./ged. Oude Pekela 20/21 augustus 1791, overleden Oude Pekela (oud 29 jr.) 28 september 1820.
- b, Fokje Freriks Pot, geb./ged. Oude Pekela 7/12 januari 1794, overleden Veendam (oud 77 jr., geboren Oude Pekela) 3 april 1871, tr. Westerlee 13 januari 1819 Petrus Zuidema⁷, geb. Delfzijl 20 juli 1792, overleden Windeweer 9 augustus 1862, predikant, zoon van Abraham Zuidema⁸, predikant, en Aaltje Nauta.
- c, Hesselina Freerks Pot, geb./ged. Oude Pekela 5/11 oktober 1795, overleden Groningen (57 jr., wed. Jan Lammerts Jonker) 6 februari 1853, tr. Oude Pekela 8 mei 1821 Jan Lammerts Jonker, geb./ged. Oude Pekela 27 december 1795/3 januari 1796, schoolonderwijzer, overleden Westerlee 7 oktober 1850, zoon van Lammert Jans Jonker en Afijn Jans Groenewold.
- d, Jantje Freriks, geb./ged. Oude Pekela 2/9 september 1798.
- e, Hinderikjen Freerks Spaarpot, geb./ged. Oude Pekela 16/26 oktober 1800, overleden Oude Pekela 21 september 1827 (27 jr., echtgenote van Koert Frederiks Luppe), tr. Oude Pekela 12 december 1826 Koert Fredriks Lupkens, geb. Eexta 25 februari 1788, overleden Oude Pekela 4 september 1882, zoon van Fredrik Koerts en Luktje Hilberts.
- f, Sietske Freerks Spaarpot, geb./ged. Oude Pekela 16/19 mei 1805, overleden Oude Pekela (31 jr.) 11 oktober 1836.

2. Friese spaarvarkens, variërende van 1727 – 1900. De jaartallen 1727 (linksvoor) en 1802 (midden-achter) zijn leesbaar. Particuliere collectie.

III.2 **Harm Hinderks [Spaarpot]**, geb. (8 weken voor Allerheiligen) Oude Pekela 1740, landgebruiker, overleden Oude Pekela (door *Geert Harms Pot* het overlijden op d. 27 l.l. van *Harm Hindriks Spaarpot*, oud 70 jaren, gewoond hebbende in de O. Pekela, tweemaal gehuwd geweest, nalatende uit het eerste huwelijk één, uit het 2de vier kinderen) 27 mei 1808 zoon van II, tr. 1e Oude Pekela 12 februari 1764 **Jaapijn (Jacobje) Tonnijs**, dochter van *Tonnijs Reints* en *Antje Harms*, tr. 2e (huwelijkscontract Oude Pekela 6 mei) 1769 **Antje Geerts Stobbe**, ged. Wedde 1 september 1743, begr. Oude Pekela (*Antje Geerts* vrouw van *Harm Hindriks*) 25 september 1801⁹, dochter van *Geert Harms* en *Japijn Jans*. Oude Pekela 6 mei 1769¹⁰

⁷ W. Duinkerken, *Sinds de Reductie in Stad en Lande van Groningen* (Bedum 1991).

⁸ Ibid.

⁹ Ontleend aan de afschriften bij het huwelijk, Oude Pekela 6-4-1826, van haar zoon Hillebrant Harms Pot.

¹⁰ GrA, RA Westerwolde, inv. no. 1066, oud nr. VI D 2, fol. 340, Oude Pekela.

huwelijkscontract *Harm Hindriks* en *Antje Geerts*.

voor hem: *Hindrik Roelofs* en *Lijsabet Harms* vader en moeder, *Hessel Roelofs* aangetrouwde zwager, *Jan Harms Ameling* volle oom en zijn vrouw *Martje Durts*, *Reint Tonnis* afgestorven zwager en volle neef, *Kasper Reints* afgestorven halve oom, *Klaas Jans Vlaskamp* en zijn vrouw *Lijsabet Tonnis* afgestorven zuster en volle nicht, *Hessel Roelofs* en *Harm Jans Bakker* voormond en voogden over bruidegoms soontje.

voor haar: *Harm Geerts* volle broeder, en zijn vrouw *Aagtje Kornelis*, *Jan Geerts* broeder, *Wilke Geerts* broeder, *Harm Harms* volle oom en zijn vrouw *Trijntje Lammerts*, *Abraham Schmaal* volle neef en zijn vrouw *Catharina Udem*.

Uit het eerste huwelijk:

- 1 **Hindrik Harms Pot**, ged. Oude Pekela 5 mei 1765, arbeider, overleden Oude Pekela (man van *Alberdina Alberts Vrind*, arbeider, oud 59 jr.) 12 juli 1826, otr. Oude Pekela 29 december 1798 **Alberdina Alberts Vrinds**, geb. ca. 1771 (doop niet gevonden), overleden (*Dina Alberts Vrind*, weduwe *Hindrik Harms Pot*, 61 jr.) 26 oktober 1832, dochter van *Albert Nicolaas Vrind (Vrind)* en *Teupke Jans*.

Veendam 1 februari 1802¹¹ *Roelf Jeipes*, mede namens zijn vrouw *Beert Jans*, verkoopt aan *Jan Fokkes Niewold* en *Hindrik Harms Pot*, mede namens hun vrouwen *Elisabeth Hindriks* en *Alberdina Alberts Vrind*, te Oude Pekela, een tjalkschuit met zeil en treil, ankers en touwen met annexen, liggend voor verkopers wal te Wildervank. Prijs 3600 gld., te betalen nu 1600 gld., hiervan is 400 gld. een lening à 14 %, de resterende 2000 gld. zal betaald worden in 5 egale jaar termijnen van 400 gld. vanaf kersttijd 1802.

Uit het tweede huwelijk:

- 2 **Geert Harms Pot**, volgt IV.
- 3 **Roelf Harms Pot**, geb./ged. Oude Pekela 19/22 februari 1773 volgens aantekening in de kerkebijbel van de vader, overleden Wildervank (oud 64 jr.) 22 september 1834, otr. Oude Pekela 28 mei (huwelijkscontract Oude Pekela 12 juni) 1802 **Beertje Fiepkkes Koolman**, geb. ca. 1774, afkomstig uit Oosterwolde, overleden Wildervank (oud 60 jr.) 21 december 1834, dochter van *Fiepke Olferts Koolman* en *Antje Dorenkaat [Ten Doornkaat]*. Oude Pekela 12 juni 1802¹²
huwelijkscontract *Roelf Harms Pot*, van de O. Pekela, en *Beertje Fiepkkes Koolman*, van Oosterwolde.
voor hem: *Harm Hinderks Spaarpot* vader, en tevens caverende voor de absente kinderen, zijnde *Geert Harms Pot*, *Hilbrand Harms Pot*, *Hindrik Harms Pot* broeders, en *Lijzabeth Harms Pot* zuster.
voor haar: *Scholte Sebes*, als hiertoe gemagtigd van bruids vader *Fiepke O. Coolman*, en van bruids zuster *Lammechien Fiepkkes Coolman* en haren ehe man *E. van de Pers*, O. *Fiepkkes Coolman* broeder, *Jan Ten Doornkaat* broeder, *Scholte Sebes* en *Nieltje Ten Doornkaat* aangetrouwde oom en volle moej.
- 4 **Hillebrant Harms Pot**, ged. Oude Pekela 14 december 1777, schipper, overleden Oude Pekela (als *Hilbrand Pot* e.v. *Elizabeth de Wijk*) 5 augustus 1851, tr. Oude Pekela 5 april 1826 **Elizabeth Klaassens de Wijk**, geb./ged. Oude Pekela 14/19 september 1796, overleden Oude Pekela 6 februari 1873, dochter van *Klaas Harmens de Wijk*, scheepstimmerman, en *Jantje Wolters*.
- 5 **Lijzabeth Harms Pot**, ged. Oude Pekela 19 augustus 1781, overleden Nieuwe Pekela (e.v. *Geert Jans Luiken*) 25 februari 1846, tr. Oude Pekela 1 juli 1810 **Geert Jans [Luiken, Luikinga]**, geb. ca. 1787, overleden Nieuwe Pekela (als *Geert Jans Luikinga*, oud 62 jr., weduwnaar van *Elisabeth Harms Kok* (sic), nalatende een minderjarig kleinkind) 23 september 1849.

III.3 **Hillebrand Hindriks Spaarpot** (doop niet gevonden), begr. Oude Pekela (Dode Gilde no. 9, als *Hilbrand Hindriks*) hetzij 15 maart 1801¹³, hetzij 15 maart 1802¹⁴, tr. Oude Pekela 25

¹¹ GrA, RA Oldambt, inv. no. 7265.

¹² GrA, RA Westerwolde, inv. no. 1068.

¹³ Zie: C.J. en R.M.A. Wegman, kwartierstaat "Ons Westerwolds Kwartier", Westerwolde, 2 jg. (1981), no. 3. Daar staat vermeld dat *Hillebrand* is overleden op 15-3-1801.

januari (huwelijkscontract Nieuwe Pekela 23 januari) 1784, **Engeltje Harms Koekoek**, ged. Oude Pekela 6 maart 1750, overleden Oude Pekela (oud 78 jr., weduwe van *Hilbrand Hindriks Spaarpot*) 2 juli 1827, dochter van *Harm Berents Kuukkuuk* en *Swaentje Jans*. Nieuwe Pekela huwelijkscontract 23 januari 1784¹⁵ *Hilbrand Hindriks* en *Engeltje Harms* beide van de Oude Pekela.

voor hem: *Harm Hindriks* en *Antje Geerts* broer, *Hessel Roelfs* en *Elisabeth Hindriks* volle zuster.

voor haar: *Harm Beerends* vader, *Beerend Harms* broer, *Pieter Jacobs* en *Jantje Harms* volle zuster.

Uit dit huwelijk:

- 1 **Elizabet Hillebrands**, ged. Oude Pekela 21 november 1784.
- 2 **Harm Hillebrands**, geb./ged. Oude Pekela 29 september/1 oktober 1786.
- 3 **Hendrik Hillebrands Pot**, geb./ged. Oude Pekela 21/22 juni 1788, landgebruiker, overleden Oude Pekela (oud 43 jr., zoon van *Hilbrand Hindriks* en *Engeltje Harms Koekoek*) 21 februari 1832.
- 4 **Berend Hillebrands Pot**, geb./ged. Oude Pekela 22/24 juli 1791, schipper, overleden (aan boord van het kofschip "Johanna Margaretha") 7 mei 1837, tr. Oude Pekela 23 februari 1830 **Reina Jans Brons**, geb. Oude Pekela 29 november 1802, dochter van *Jan Reints Brons* en *Aaltje Leenderts Kok*.
Op zondag 7 mei 1837¹⁶ aan boord van het kofschip "Johanna Margaretha", op reis van Amsterdam naar Pernau, in de Oostzee, zes mijlen noorden ten westen van Falster, is overleden *Berend Hilbrands Pot*, schipper van beroep, wonende in deze gemeente [Pernau] gehuwd met *Reina Jans Brons*, gene kinderen nalatende. Zijnde een van die stukken volgens de daarvan door de beëdigde translateur de heer *Marcus Jan Adriani* vervaardigde vertaling woordelijk van de volgende inhoud: Translaat uit het Deens: Dat kapitein *Berend H. Pot*, gevoerd op het Nederlands kofschip "Johanna Margaretha", herwaarts dood is overgebracht en op 10 mei 1837 op het Lastninger kerkhof alhier is begraven geworden, wordt op verlangen bij deze gecertificeerd. Lastningen Chritianeve 13 mei 1837.
- 5 **Swaantje Hillebrands Pot**, geb./ged. Oude Pekela 12/15 december 1793, overleden (als *Zwaantje Hilbrands Pot*, e.v. *Berend Klaassens Kuiper*) Oude Pekela 9 november 1826, tr. Oude Pekela (als *Swaantje Hilbrands Pot*) 23 maart 1824, **Berend Klaassens Kuiper**, geb./ged. Oude Pekela 23 oktober/10 november 1799, zoon van *Klaas Berends Kuiper* en *Alke Koops*.

IV **Geert Harms Pot**, geb./ged. Oude Pekela (volgens aantekening van de vader in zijn bijbel) 19/22 juli 1770, schipper, zoon van III.2, overleden (niet gevonden) voor 6 mei 1848¹⁷, otr. Oude Pekela 14 november (huwelijkscontract 17 december) 1802 **Roelina Bonnes**¹⁸, ged. Oude Pekela 22 juni 1777, overleden Oude Pekela (74 jr, wed. *Geert Harms Pot*) 7 oktober 1851, dochter van *Albartus Bonnes* en *Anna Edzes*.

Oude Pekela 17 december 1802¹⁹ huwelijkscontract *Geert Harms Pot* en *Rolijna [Albartus] Bonnes*, beide van de O. Pekela.

voor hem: *Harm Hendriks Spaarpot* vader, *Roelf Harms Pot* en *Beertje Fiepkens Koolman*, ehel. broeder en aangehuwde zuster, *Hilbrand Harms Pot* broeder, wel verzogt, maar niet gecompareerd, *Lijzabeth Harms Pot* zuster, [...], *Jan Geerts Stobbe* oom, [...].

voor haar: *[Albartus] Bonnes* en *Anna Edzes* vader en moeder, *Derk Albartus Bonnes* broeder, [...].

Uit dit huwelijk:

- 1 **Harm Geerts Pot**, geb./ged. Oude Pekela 26 november/3 december 1803, gezagvoerder, overleden Alblasserdam 10 augustus 1865, tr. Alblasserdam 10 februari 1840 **Geertje van der Hoogt**, geb. Alblasserdam 24 augustus 1816, overleden Alblasserdam

¹⁴ Volgens de huwelijksbijlagen van Berend Hillebrands Pot (Oude Pekela 23-2-1830) resp. Zwaantje Hillebrands Pot (Oude Pekela 23-3-1824).

¹⁵ GrA, RA Westerwolde, inv. no. 7157.

¹⁶ D. Kuil, "Zeilende ter hoogte van ..." (Ten Boer 2005).

¹⁷ Huwelijksgegevens van zijn dochter Antje Geerts Pot (Nieuwe Pekela 6 mei 1848).

¹⁸ P.J.C. Elema, *Lieringa* (stad Groningen) met een tak Tap (Oude Pekela), Gruoninga 2006.

¹⁹ GrA, RA Westerwolde, inv. no. 1068.

26 december 1870, dochter van *Pieter van der Hoogt* en *Geertje Vroege*. 26 november 1849²⁰

Extract uit het journaal gehouden aan boord van het Nederlands schip Noord, gevoerd door *Harm Geerts Pott*, thuis behorende te Alblasserdam, laatst van St. Paul de Loando. Wij ondergetekenden, *Harm Geerts Pott*, gezagvoerder, *Arie van Marion*, eerste stuurman en *C.M. Pompe*, tweede stuurman aan boord van voornoemde bodem, verklaren bij dezen dat op 10 febr. 1849, des middags tussen 15 en 16 uren, in de baai van St. Paul de Loando, is overboord gevallen en verdronken de lichtmatroos genaamd *J.B. Steen*, (zijnde de voornamen voluit ons onbekend), geboren te Oude Pekela, 22 jaren, ongehuwd, laatste woonplaats onbekend, namen van de ouders ons onbekend. Baai St. Paul de Loando, 11 febr. 1849 [Was getekend]: *H.G. Pott*, gezagvoerder, *A. van Marion*, eerste stuurman en *C.M. Pompe*, tweede stuurman.

Uit dit huwelijk nakomelingen die *Pott* heten.

- 2 **Anna Geerts**, geb./ged. Oude Pekela 22/31 augustus 1806, overleden Oude Pekela (ongehuwd) 31 december 1863.
- 3 **Albertus Geerts**, geb./ged. Oude Pekela 12/14 augustus 1808.
- 4 **Antje Geerts Pot**, geb./ged. Oude Pekela 11/30 juni 1811, hoedenmaakster, overleden Nieuwe Pekela (oud 86 jr.) 27 juli 1897, tr. Nieuwe Pekela 6 mei 1848 **Hendrikus Wins**, geb. Westerbork 30 januari 1821, bakker, overleden Nieuwe Pekela (oud 72 jr.) 6 februari 1893, zoon van *Willem Wins* en *Jantje Gewalt*.
- 5 **Hilbrandus Pot**, geb. Oude Pekela (huis no. 88) 25 juni 1813.
- 6 **Pieter Geerts Pot**, geb. Oude Pekela 19 september 1815, tr. Alblasserdam 26 maart 1846 **Bastiaantje Pijl**, geb. Alblasserdam 9 september 1817, dochter van *Jacob Pijl* en *Neeltje de Haan*.
Uit dit huwelijk nakomelingen die *Pott* heten.
- 7 **Elisabeth Pot**, geb. Oude Pekela (huis no. 149) 13 oktober 1818, overleden Nieuwe Pekela (oud 47 jr., dochter van *Geert Harms Pot*, en *Rolina Bonnes*) 27 augustus 1866.

Kwartierstaat van Berent Peters Wegman

G. FISCHER

Dhr. Fischer uit Almere schafte de CDRom aan met de eerste 25 jaargangen van ons tijdschrift. In de 2 eerste jaargangen kwam hij 4 kwartierstaten tegen met de voorouder Berend Pieters Wegman (meestersmid te Sellingen). Deze Berend kwam uit Dersum en de kwartierstaten gaan niet verder dan zijn vader.

In de database van dhr. Fischer stond een leuke aanvulling op de kwartierstaat, met name met betrekking tot het voorgeslacht van de moeder van deze Berend Pieters Wegman. Hij deelt deze informatie graag.

- 1 **Berent Peters WEGMANN**, meestersmid te Sellingen, geboren op 21-11-1695 te Dersum (gezindte: RK), overleden na 1765 te Sellingen
Gehuwd op 22-jarige leeftijd op 28-11-1717 te Boertange met **Stijnke Jans KRAAI (Kreij)**, geboren 1693 te Vlagtwedde, gedoopt op 10-03-1693 te Vlagtwedde.
- 2 **Petrus WEGMANN**, geboren ca 1670 te Heede (Dld), overleden op 20-05-1732 te Dersum, begraven op 23-05-1732 te Steinbild, zv Bernard Wegmann (brinksitzer) - Anna N.
Gehuwd (1) op 09-07-1692 te Steinbild met Maria Haseke CAMPE, 32 jaar oud (zie 3).
Gehuwd (2) op 23-11-1723 te Steinbild met Anna Wilcken KOCK, geboren 1690 te Herbrum (gezindte: RK), dochter van Wilcke KOCK en Immeke LAMMERS.
Uit het eerste huwelijk:
1. Berent Peters (zie 1).
- 3 **Maria Haseke CAMPE**, geboren op 20-04-1660 te Sustrum, gedoopt te Steinbild, overleden op 12-12-1722 te Dersum op 62-jarige leeftijd, begraven op 16-12-1722 te Steinbild, dochter van Hermannzum KAMPE (zie 6) en Margaretha Aickens zum HAUSEN (Rolffs) (zie 7).

²⁰ D. Kuil, "Zeilende ter hoogte van ..." (Ten Boer 2005).

- Gehuwd (1) op 25-jarige leeftijd op 09-09-1685 te Steinbild met Gerhard HAMER, 29 jaar oud, geboren op 31-10-1655 te Dersum, overleden op 24-10-1688 te Dersum op 32-jarige leeftijd, zv Johann Hamer - Anna Hermanns.
Gehuwd (2) op 32-jarige leeftijd op 09-07-1692 te Steinbild met Petrus WEGMANN (zie 2).
Uit het tweede huwelijk: 1 kind (zie onder 2).
- 6 Hermann zum KAMPE**, erbkotter, geboren ca 1625 te Sustrum, gedoopt (RK) te Steinbild, overleden op 04-03-1711 te Sustrum (Dld), begraven te Steinbild, zoon van Wilcke KAMP (Wickien zum Campe) (zie 12) en Hasa SCHMIDT (zie 13).
Gehuwd 1656 te Steinbild met
- 7 Margaretha Aickens zum HAUSEN** (Rolffs), geboren 1638 te Sustrum (Dld), gedoopt (RK) te Steinbild, overleden op 14-12-1702 te Sustrum (Dld), begraven op 16-12-1702 te Steinbild, dv Aicke Rolffs zum Hausen - Martha Büssing, dochter van Aicke Rolffs zum HAUSEN (zie 14) en Martha BÜSSING (zie 15).
Uit dit huwelijk:
1. Wilke KAMP, erfgenaam keuterboer, geboren op 09-01-1657 te Sustrum, gedoopt (RK) op 09-01-1657 te Steinbild, overleden na 1705 te Sustrum.
Gehuwd op 35-jarige leeftijd op 19-06-1692 te Steinbild met Susanna Jansen MORS, 24 jaar oud, geboren op 25-01-1668 te Ahlen, gedoopt (RK) op 25-01-1668 te Steinbild, overleden op 09-11-1727 te Sustrum op 59-jarige leeftijd, gecremeerd op 12-11-1727 te Steinbild, dochter van Wessel Jansen MUSZWESSELS, Brinksitzer, en Gesa SCHNIEDERS, totaal 7 kinderen: Gesina, *08-12-1694. Eyco *16-03-1700. Wilhelm *10-09-1702. Sigibertus *13-09-1705 allen gedoopt te Steinbild.
 2. Aico (Eicke) KAMP, geboren op 14-04-1658 te Sustrum, gedoopt (RK) te Steinbild, overleden op 10-12-1681 te Sustrum op 23-jarige leeftijd, begraven te Steinbild.
 3. Maria Haseke CAMPE (zie 3).
 4. Anna Wevelia KAMP, geboren op 01-10-1662 te Sustrum, gedoopt te Steinbild, overleden op 28-02-1729 te Husen op 66-jarige leeftijd.
Gehuwd voor 1682 te Steinbild met Hermann zum HUSEN, keuterboer, geboren op 03-07-1656 te Husen, zoon van Rolf zum HUSEN, keuterboer, en Taleke BORGMANN.
 5. Hermann KAMPMANN (Kamp), smid, geboren op 09-03-1665 te Sustrum, gedoopt te Steinbild, overleden na 1711 te Walchum.
Gehuwd (1) voor 1698 te Steinbild met Gezina BERNDTS (Osteresch), geboren ca 1665 te Walchum, overleden voor 1711 te Walchum, dochter van Theodor OSTERESCH en Gesa ALBERTS.
Gehuwd (2) op 46-jarige leeftijd op 14-11-1711 te Steinbild met Gesina BORCHERS, geboren ca 1685 te Fresenburg (Dld), gedoopt te Lathen, overleden op 10-08-1744 te Walchum, begraven op 12-08-1744 te Steinbild.
 6. Anna KAMP, geboren op 22-07-1672 te Sustrum, gedoopt (RK) te Steinbild.
Gehuwd op 19-jarige leeftijd op 22-05-1692 te Steinbild met Hermann Christian HUSMANN, 37 jaar oud, geboren op 27-12-1654 te Ahlen (Dld), gedoopt (RK) te Steinbild, zv Heinrich Husmann - Hilla Schulte.
 7. Margaretha (Grete) KAMP, geboren op 16-09-1678 te Sustrum, gedoopt (RK) op 19-09-1678 te Steinbild, overleden op 23-01-1715 te Sustrum op 36-jarige leeftijd, begraven op 26-01-1715 te Steinbild.
Gehuwd op 24-jarige leeftijd op 30-11-1702 te Steinbild met Joannes SANDMANN (SANDKER), 31 jaar oud, geboren op 03-03-1671 te Sustrum, gedoopt (RK) op 03-03-1671 te Steinbild, overleden op 10-06-1729 te Sustrum op 58-jarige leeftijd, begraven op 14-06-1729 te Steinbild, zoon van Hermann zum HUSEN (SAND-SANDKER), erfgenaam voor 1/4, en Gesa SANDMANN, erfgename voor 1/4 deel.
- 12 Wilcke KAMP** (Wickien zum Campe), erfgenaam keuterboer, geboren ca 1596 te Sustrum (Dld) (gezindte: ev.), overleden op 20-05-1674 te Sustrum, zoon van Herman KAMP (zie 24) en Ebela ev Hermann KAMP (zie 25).
Gehuwd voor 1625 te Sustrum met
- 13 Hasa SCHMIDT**, geboren ca 1590 te Dersum (Dld) (gezindte: ev.), overleden 00-07-1665 te Sustrum, begraven op 23-07-1665 te Steinbild, dochter van Wessel SCHMIDT (zie 26) en NN ev WesselsSCHMIDT (zie 27).
Gehuwd (1) ca 1620 te Dersum met Lampe OSTERESCH (Hoppe), geboren ca 1590 te Walchum, zoon van Dietrich HOPPE (Osteresch), erfgenaam van hof Osteresch, en Wobbeke OSTERESCH, erfgename van de boerderij.
Gehuwd (2) voor 1625 te Sustrum met Wilcke KAMP (Wickien zum Campe) (zie 12).
Uit het tweede huwelijk:
1. Hermann zum KAMPE (zie 6).

2. Wessel, geboren 1627 te Sustrum (gezindte: RK), overleden na 1652.
3. Hasena, geboren 1629 te Sustrum (gezindte: RK), overleden op 11-08-1652 te Sustrum.
4. Ebela, geboren 1631 te Sustrum (gezindte: RK), overleden na 1652 te Sustrum?
- 14 Aicke Rolffs zum HAUSEN**, Brinksitzer, geboren 1605 te Sustrum (Dld) (gezindte: evangelisch), overleden op 27-11-1653 te Steinbild, zv Rolf zum Hausen, zoon van Rolf zum HAUSEN (zie 28) en NN PART.ZUM HAUSEN ROLF1580 (zie 29).
Gehuwd 1635 te Sustrum met
- 15 Martha BÜSSING**, geboren 1605 te Duthe (gezindte: ev.), overleden op 04-12-1653 te Sustrum, dochter van Wolbert BÜSZINCK (zie 30) en NN PART.BÜSSING WOLBERT1575 (zie 31).
Uit dit huwelijk:
1. Gisela, geboren 1635 te Sustrum (gezindte: RK).
Gehuwd op 15-07-1654 te Steinbild met Hermann zur HORST (zum Hausen), geboren 1632 te Niederlangen-Grosze Horst (gezindte: RK), overleden na 1659 te Sustrum, zoon van Jodocus TERHORST, Beerbter, en Hempe ev Jodocus TERHORST.
2. Margaretha Aickens (Rolffs) (zie 7).
- 24 Herman KAMP**, erfgenaam keuterboer, geboren ca 1560 te Sustrum (Dld) (gezindte: ev.), overleden na 1606 te Sustrum, zoon van Wilke KAMP (zie 48) en Gebbe ev Wilke KAMP (zie 49).
Gehuwd voor 1600 te Sustrum met
- 25 Ebela ev Hermann KAMP**, geboren 1560 te Sustrum? (Dld) (gezindte: ev.), overleden op 27-11-1650 te Sustrum.
Uit dit huwelijk:
1. Wilcke (Wickien zum Campe) (zie 12).
2. Ebel, geboren 1600 te Sustrum (gezindte: ev.), overleden 00-12-1665 te Sustrum, begraven op 06-12-1665 te Steinbild.
Gehuwd voor 1605 te Sustrum met Herman ERNSTES, Halbbeerbter en Eigenhöriger, geboren ca 1585 te Sustrum (gezindte: ev.), overleden na 1643 te Sustrum, neemt het boerderijtje over van zijn vader in 1620, zoon van Johann N ERNSTS, Halbbeerbter en Eigenhöriger, en Talle ev Johann ERNSTS.
3. Alma, geboren ca 1605 te Sustrum (gezindte: RK), overleden op 01-11-1681 te Sustrum.
Gehuwd ca 1635 te Steinbild met Herman SAND (Sandmann), Halbeerbter, geboren ca 1609 te Sustrum (gezindte: ev.), overleden op 06-08-1666 te Sustrum.
- 26 Wessel SCHMIDT**, erfgenaam, geboren ca 1570 te Dersum (Dld) (gezindte: ev.), overleden na 1625 te Dersum, zv Hermann Smit en kleinzoon van Herbert Smit (beerbter) - Gebbeke N uit Dersum "Der Schmit fuhr der herren Fische segen", zoon van Hermann SMIT (zie 52).
Gehuwd voor 1590 te Dersum (Dld) met
- 27 NN ev Wessel SCHMIDT**, geboren ca 1570 te Dersum? (Dld).
Uit dit huwelijk:
1. Hasa (zie 13).
2. Gerd, geboren 1591 te Dersum (gezindte: ev.), overleden na 1645 te Dersum.
3. N, geboren ca 1600 te Dersum (gezindte: ev.), overleden na 1652 te Sustrum (Dld).
Gehuwd ca 1620 te Dersum met Kerstien BOTTERMANN, erfgenaam, geboren ca 1605 te Sustrum (gezindte: ev.), overleden na 1645 te Sustrum, zv Hermann Bottermann - NN.
- 28 Rolf zum HAUSEN**, Brinksitzer, geboren ca 1580 te Sustrum (Dl;d), overleden na 1643 te Sustrum, zoon van Aicke zum HAUSEN (zie 56) en NN PART.ZUM HAUSEN AICKE1560 (zie 57).
Gehuwd ca 1605 te Sustrum (Dld) met
- 29 NN PART.ZUM HAUSEN ROLF1580**, geboren ca 1580 te (Dld) Sustrum.
Uit dit huwelijk:
1. Aicke Rolffs (zie 14).
- 30 Wolbert BÜSZINCK**, beerbter in Dersum zv Hermann Büsingk beerbter op de boerderij die sinds 1450 behoort tot de familie, geboren 1575 te Dersum, overleden na 1606 te Dersum, betaalt in 1606 straf omdat hij Bene Boegeman met een vork in de lenden gestoken heeft, zoon van Johann BÜSINCK (zie 60).
Gehuwd 1605 te Dersum met
- 31 NN PART.BÜSSING WOLBERT1575**, geboren ca 1575 te Dersum.
Uit dit huwelijk:
1. Hermann BÜSSINCK, beerbter, geboren 1600 te Dersum (Dld) (gezindte: ev.), overleden na 1643 te Dersum. Hermann moet zijn zwager Aicke von Hausen te Sustrum een bruidschat voor zijn zuster Martha betalen met het voorbehoud dat er geen oorlogsoverval komt waardoor korengewas bederft en zijn vee

- hem wordt afgenomen.
 Gehuwd 1619 te Dersum met Thalia PART.BÜSSINCK HERMANN1600, geboren ca 1600 te Dersum, overleden na 1652 te Dersum.
- 2.Hille BÜSSING, geboren 1602 te Dersum (gezindte: ev.), overleden op 11-05-1657 te Walchum, begraven op 13-05-1657 te Steinbild.
 Gehuwd voor 1626 te Steinbild met Hermann Jansen DECKER, Beerbter, Vogt en Frohne, geboren 1590 te Walchum (gezindte: ev.), overleden na 1643 te Walchum, betaalt in 1620 boete omdat hij op st. Michielsdag rooge naar Bourtange heeft gebracht en omdat hij Egbert Roeden lichaamlijk letsel heeft aan- gebracht, zoon van Johann DECKER, Beerbter, Frohne.
- 3.Martha BÜSSING (zie 15).
- 48 Wilke KAMP**, erfgenaam keuterboer, geboren ca 1530 te Sustrum (Dld) (gezindte: RK.), overleden na 1604 te Sustrum, zv Hermann Kamp - Immeke N.
 Gehuwd voor 1560 te Sustrum (Dld) met
- 49 Gebbe** ev Wilke KAMP, geboren ca 1530 te Sustrum (Dld) ? Overleden 1568 te Sustrum.
 Uit dit huwelijk:
 1.Herman (zie 24).
- 52 Hermann SMIT**, Beerbter, geboren 1550 te Dersum (gezindte: ev.), overleden na 1570 te Dersum, zv Herbert - Gebbeke N, zoon van Herbert SMIT (zie 104).
 Kind:
 1.Wessel SCHMIDT (zie 26).
- 56 Aicke zum HAUSEN**, Brinksitzer, geboren 1560 te Dütthe-Husen (gezindte: ev.), overleden na 1606 te Sustrum. Aicke heeft een zoon: Rolf zum Hausen *ca 1580 in Sustrum en # na1643 in Sustrum ge- trouwd met NN. Aicke koopt de boerderij in Sustrum (dit wordt genoemd in 1645). Hij heeft een zoon Rolf zum Hausen #ca 1580 te Sustrum.
 Voor verder aansluiting in het parenteel, zie
 Aicke Rolffs zum Hausen *1605 te Sustrum X Martha Büssing (overleden 04-12-1653 te Sustrum, zoon van Hermann TON HUSEN (zie 112) en Hille PART.TON HUSEN HERMANN1520 (zie 113).
 Gehuwd ca 1580 te Dütthe-Husen met
- 57 NN PART.ZUM HAUSEN AICKE**1560, geboren ca 1560 te (Dld) Dütthe? Aicke en zijn partner NN hebben één zoon genoemd Rolf zum Hausen *ca1580 Sustrum en #na 1643 Sustrum.
 Rolf was getrouwd ca 1605 te Sustrum met NN.
 Uit dit huwelijk:
 1.Rolf (zie 28).
- 60 Johann BÜSINCK**, Beerbter, geboren 1555 te Dersum (gezindte: ev.), overleden 1604 te Dersum, zoon van Hermann BUESINCK (zie 120).
 Kind:
 1.Wolbert BÜSZINCK (zie 30).
- 104 Herbert SMIT**, Beerbter, geboren 1525 te Dersum (gezindte: RK), overleden na 1568 te Dersum, zoon van Wessel SMIT (zie 208).
 Kind:
 1.Hermann (zie 52).
- 112 Hermann TON HUSEN**, Beerbter, geboren ca 1520 te Dütthe-Husen (gezindte: RK), overleden na 1579 te Dütthe-Husen, zoon van Rolf TON HUSEN (zie 224) en Immeke ev Rolf1490 TON HUSEN (zie 225).
 Gehuwd 1550 te Dütthe met
- 113 Hille PART.TON HUSEN HERMANN**1520, geboren ca 1520 te Dütthe? Overleden na 1568 te Dütthe.
 Uit dit huwelijk:
 1.Rolff, beerbter, geboren ca 1550 te Dütthe (gezindte: ev.), overleden na 1591 te Dütthe.
 Gehuwd na 1568 te Dörpen (Dld) met Gebbe ENGELKEN, geboren ca 1555 te Dörpen (Dld) (gezindte: ev.), overleden na 1614 te Dütthe, dv Roloff Engelken (wobbeken)- Gebbe N, dochter van RoloffENGEL- KEN (Wobbeken), Beebter, en Gebbe ev Roloff ENGELKEN.
 2.Aicke zum HAUSEN (zie 56).
 3.Thaleke, geboren 1565 te Dütthe-Husen (gezindte: ev.), overleden na 1568.
- 120 Hermann BUESINCK**, Beerbter, geboren 1530 te Dersum, overleden na 1568 te Dersum, getrouwd met Cunneke N, zoon van Wolbert BUISINCK (zie 240).
 Kind:
 1.Johann BÜSINCK (zie 60).

- 208 Wessel SMIT**, Beerbter, geboren 1500 te Dersum, overleden 1568 te Dersum.
Kind:
1. Herbert (zie 104).
- 224 Rolf TON HUSEN**, beerbter, geboren ca 1490 te Dütthe (Dld) (gezindte: RK), overleden na 1548 te Dütthe, in 1568 leefde Rolf niet meer. Verkoopt op 5 april 1540 aan Heinrich von Brahe zu Kampe een weiland, zoon van Johann TON HUSEN (zie 448) en NN PART.VON HUSEN GERD1465 (zie 449).
Gehuwd 1519 te Dütthe met
- 225 Immeke** ev Rolf1490 TON HUSEN, geboren ca 1490 te Dütthe, overleden na 1568 te Dütthe, 4 kinderen Hermann*1520, Wilke*1522, Bene*1525 en Ede*1527.
Uit dit huwelijk:
1. Hermann (zie 112).
2. Wilke, geboren ca 1522 te Duthe-Husen (gezindte: RK), overleden na 1568 te Duthe-Husen.
3. Bene, geboren ca 1525 te Dütthe-Husen (gezindte: RK), overleden na 1541.
4. Ede, geboren ca 1527 te Duthe-Husen, overleden na 1541 te Duthe-Husen.
- 240 Wolbert BUISINCK**, geboren 1510 te Dersum, overleden na 1545 te Dersum, zoon van Hermann BUISINCK (zie 480).
Kind:
1. Hermann BUESINCK (zie 120).
- 448 Johann TON HUSEN**, Beerbter, geboren 1465 te Duthe (gezindte: RK), overleden na 1499 te Duthe, zoon van Hermann TON HUSEN (zie 896) en NN ev Hermann1435 TON HUSEN (zie 897).
Gehuwd ca 1490 te Duthe (Dld) met
- 449 NN PART.VON HUSEN GERD1465**, geboren ca 1465 te Duthe? Overleden na 1499 te Duthe.
Uit dit huwelijk:
1. Rolf (zie 224).
- 480 Hermann BUISINCK**, Beerbter, geboren 1490 te Dersum, overleden na 1534 te Dersum, zoon van Hermann BUSINCK (zie 960).
Kind:
1. Wolbert (zie 240).
- 896 Hermann TON HUSEN**, Beerbter, geboren 1435 te Duthe, gedoopt (RK) te Lathen, overleden na 1499 te Duthe, zoon van Roleff TON HUSEN (van den Kampen) (zie 1792) en Wobbeke ev RoleffTON HUSEN (zie 1793).
Gehuwd ca 1460 te Duthe met
- 897 NN** ev Hermann1435 TON HUSEN, geboren ca 1435 te Duthe?
Uit dit huwelijk:
1. r. Beerbter, geboren ca 1460 te Duthe Husen, overleden voor 1499 te Duthe Husen. Volgens Bernd Jansen: Het is niet geheel zeker, dat N.ton Husen een zoon is van Gerd ton Husen. Omstreeks 1400 werden de boerderijen vaker gesplitst. Echter er zijn ook voorbeelden van boerderijen, waar erfgenamen met dezelfde naam totaal geen familie zijn, zoals de boerderijen Zu Brockhusen in Rhede/Ems.
getrouwd met N.N.
2. Johann (zie 448).
- 960 Hermann BUSINCK**, Beerbter, geboren 1475 te Dersum, overleden na 1500 te Dersum, zoon van N BUSINCK (zie 1920).
Kind:
1. Hermann BUISINCK (zie 480).
- 1792 Roleff TON HUSEN** (van den Kampen), Beerbter lijfeigene, geboren ca 1405 te Duthe (gezindte: Rk), overleden na 1458 te Dütthe. Onderstaande informatie is verzameld door Johann Hoezen. De complete tekst van de oorkonden kunt u vinden op zijn homepagina <http://home.tiscali.nl/johanhoezen>.
In een akte d.d. 13-03-1458 voor de rechter in Lathen ontslaat Roleff van den Kampen (een leenheer van Ghert Swartwolt) Roelof ton Husen (met vrouw en kinderen) uit de horigheid/lijfeigenschap en "verkoopt" hem het erfgoed ton Husen. De rechter ontvangt het gezin als vrije dienstlieden van St. Pauls (van de bisschop van Munster). Tot 1458 was Roelof ton Husen dus lijfeigene bij Roleff van den Kampen.

In 1462 is er een tweede akte opgesteld wegens onenigheid tussen Herman ten Kampe en Roelof ton Husen.

Op de homepage van Johan Hoezen vindt u de oorspronkelijke tekst en de tekst vertaald in modern Duits.

Kees Schilder uit Kampen heeft de strekking van de akte d.d. 12 maart 1462 in het Nederlands weergegeven als volgt:

Edelman Ghert Swartwolt (resp. een van z'n voorouders) had de helft van een landgoed t.w. het erf Ton Husen in Duthe in leen gegeven aan Herman ten Kampe en Roelof ton Husen gezamenlijk. De twee huurders hadden onderling al lange tijd onenigheid over hun rechten. Ghert Swartwolt bepaalde daarom in 1462 dat het leengoed tussen Herman en Roelof moest worden verdeeld en dat beide helften nooit meer onder dwang bij elkaar mochten worden gevoegd. Aan Hermann ten Kampe en zijn erfgenamen legt hij de verplichting op om bij iedere herbelening 15 schellingen te betalen. Aan Roelof ton Husen worden geen verplichtingen opgelegd.

.Roelof ton Husen heeft in 1458 niet het hele "Erbe ton Husen" verworven

.Hermann ten Kampe ontleende waarschijnlijk zijn naam aan "Haus Campe", waar hij vlakbij moet hebben gewoond.

Gehuwd 1434 te Duthe met

1793 Wobbeke ev Roleff TON HUSEN, geboren ca 1405 te Dütthe, overleden na 1458 te Duthe.

Uit dit huwelijk:

1.Hermann (zie 896).

2.Hille, geboren 1437 te Duthe, overleden na 1458 te Duthe?

1920 N BUSINCK, Beerbter, geboren 1440 te Dersum, overleden na 1475 te Dersum.

Kind:

1.Hermann (zie 960).

Moi Westerwolle

HANNE WILZING

t vuilt zo as heu rokt
vergeten en vertraauwd
Hier heur ik
stem krig leegste bas
dreum hoogste loop
en tred wordt troager

vanoet gruïnlaand
kikt kou mie aan:
bist d'r weer?
Eerappels bliuen:
lila, paars en wit
n Kaamp rogge:
hoge dunne bainen
nuigen tot riepen
Ol daip schut oet bochte
en gain loantje is geliek
t Laand is nooit vlak
en aiweg en altied
stët d'r n ekkelboom

As ve proten
pruif k t zwiegen
Brannekkel stët nich in weg
en eekster wupket op klompen
k wol hoast wat zeggen
mor sloek t weer in
Mout nog even wazen
t is nog nich zo wied

Dammeet goa'k weer over d'lessel
noar mien gold
noar mien vree
en n daip pienscheutje
-t mag gain noam hebben-
raaist mit.

(1 juli 2008)

Een onbekend huwelijkscontract

RUUT WEGMAN

Oproep

Bij het uitzoeken van de papieren van mijn vader na zijn overlijden vond ik enkele kopieën van een huwelijkscontract. Aan de kopieën te zien heeft mijn vader geprobeerd de akte te transcriberen. Maar ik heb nergens in zijn papieren of in zijn computer een transcriptie kunnen vinden. Ik heb toen zelf de akte getranscribeerd, wat echter niet zo gemakkelijk bleek omdat de kopieën niet zo duidelijk zijn.

Het huwelijkscontract is vooral belangrijk voor erve Wijbelingh in Weende en voor een boerderij in Hoorn. Omdat dit huwelijkscontract vrij vroeg is 3 februari 1640 is het moeilijk na te gaan om welke boerderij in Hoorn het gaat.

Weet iemand van wie dit huwelijkscontract is? Ik zou er graag goede foto's van willen maken, om een betere transcriptie te kunnen maken. Ook wil ik graag weten hoe het contract in handen van de huidige eigenaar is gekomen om zo te kunnen reconstrueren om welke boerderij het in Hoorn gaat.

In Name der drie ...

Goeder ende vermerderingh menschliken geslacht houwlicx contractget ende ..ndtlicke besloten tussen der Erb. Hindrick Goekens Goeke [?] ende wijle Toebe beider echte Soen alß bruedegam ter eener ende de deugtsame Aeike Wiblingh wijlandt Albert Wiblinck ende Toebe beider echte dochter alß bruedt ter ander zijde, ende datt in eins [?] ende eerdt... .. volgende. Irstelick undt langet gemelt bruedegam zijne alhier beschreven bruedt in zijn behuiesinge ende getimmerte [?] soo hij tegenwordich arfflicken doer transpordt van zijn vader Goeke arfflicke bewoondt t' Hoorn, oock in allelanden, oock alle aengecoffte landen medt alle re. ... replen goederen nictes daer van exempt offte uidtgesundert. Met expresse conditie dat gemelt Hendrick Goekens vader Goeke behoudet [?] den tidt zijnes levens in cost ende ende in alles wadt tot der tidt ...ken beide van d' plecken naer huieses vermogen underhouden, ende nae [?] zijne dootlicken [?] afganck een eerlicke begraffenisse. Op vo.... tie ende voort...de Johan Wiblinck des bruidts ...der zijne suster [?] Aeike ter Bruidtschadt uidt Wiblincks tot [?] Weende een summa van soevenhoindert viffentwintich [?] Embder [?] gulden ad seventwintichsten halve stuiver ad vier Groninger oorties gereduceert, ende up volgende manier t' betaelen t' weten den volgende Meij deses jaers Embder gulden volgende, hundert dall. ad dartich stuver, nochtans alsoo datt dese penningen tot volaet der benoembde bruidtschat ende vorich [?] daer bij getelt ende voldaan worden. Hier ende volle [?] kiste midt sijn toebehoor naer Westerwolds landtrecht [?] verita [?], 1 koe,, medt eene n sonder ijser ...rck, medt welcke penningendt ger.... vertr.... van Wiblinck gehele [?] arffenisse ende goederen a.... ende meer te eischen, ten ver.... idt waer [?] rechtmessich queme aen t' sterven. Ende bij aldien d' Bruedegam sonder lives arven queme t' versterven sall sijn gemelte Bruidt uidt des Bruedegams middelen proufiteren Hundert Ricx dall. ende zij alsoo dr... beschrevene Bruiet voor haren Bruedegam queme t' sterven soo sall reciproce d' Bruedegam uidt des Bruiets middelen ... twe hundert Caroli guldens ad twintich stuiver nochtans dat naer versterven dese penningen ter beider zijde wedder aen Sibbets bloet sullen cadiren ende versterven waer zij sijn heercoomen. Tott voldoeninghe van 't welcke sijn hier over ende aengewesen ter zijde des Bruedegams die Erb. Geert Joollinck [?], Broer Hermans, Jarfke Barchla, Elger Frericks ende ter zijde des Bruidts d' Erb. Geert [?], Wubbo Mennersinck ende Hermen Boeskens [?]. Tot mande [?] cautie ende versch...vingh hebbe ick Joannes Nicolai Kelbergen [?] Vlachtwedde pastor [?] mijn underteikende handt... ende mijn segull hier under aengehangen. Alles In Actum den driede feb. Anno sestie^c vertich stilo

Ioannes Nicolai Kelbergen pastor Vlachtwedde.

Reacties kunt u doorgeven via telefoonnummer 0318 653680 of e-mail: Ruut.Wegman@wur.nl

Westerwoldse import

Duitse immigranten in de gemeentes Onstwedde en Vlagtwedde in de 19^e eeuw (8)

J. GEERTSEMA

Inleiding

In het historische deel van dit artikel zal verder worden ingegaan op de oorzaken van de moeizame samenwerking tussen overheid en kerkelijke vrijheid vanaf 500 tot 1860. In dit 2^e deel gaat het om de periode vanaf 850 tot ongeveer 1250.

Daarop volgt de parenteel Hempen. Mijn bijzondere dank gaat (ook) nu weer uit naar de heren T. Schomaker, J. Sijbom en G. Fischer voor hun bijdrage aan dit onderdeel.

Aan het einde wordt kort beschreven de betekenis, herkomst en verspreiding van de in het artikel voorkomende namen (per familie).

Historie (deel 8):

2^e gedeelte betreffende het onderwerp: Aspecten van machtsuitoefening door en voor de kerk(en) in relatie met die van de wereldse overheden

Europa, periode ca. 850-1250

Inleiding

De aangeduide periode(n) in de kop pretenderen niet meer te zijn dan het aangeven van een bepaalde periode, waarbij er per keer sprake kan zijn van wat overlap. In het onderstaande zal ingegaan worden op (a) de invloed die de invallen van de Vikingen hadden, (b) de Investituurstrijd, (c) in het kort iets over de kruistochten en (d) ten slotte hoe het geestelijk leven op lokaal niveau verder vorm kreeg.

De Vikingen

De gevolgen van de rooftochten van de Vikingen (verzamelnaam voor de Deense en Noorse strijders) waren desastreus. Door het ontbreken van een sterk centraal gezag en het onverwacht snel kunnen toeslaan, door middel van snelle schepen, kon men meestal niet op tijd voldoende troepen verzamelen om ze te verslaan. Keizer Lotharius, zoon van Lodewijk de Vrome en dus een kleinzoon van Karel de Grote, probeerde in de jaren veertig van de 9^e eeuw een stuk 'Realpolitik' te bedrijven door het noorden en westen van het huidige Nederlandse gebied - dat grotendeels in de invloedssfeer van de Friezen lag - in leen te geven aan twee elkaar opvolgende Vikingenleiders, genaamd Harold en Rorik, mits zij dan het gebied zouden beschermen tegen nieuwe invallen. Harold regeerde vanaf het eiland Walcheren en Rorik later vanaf het eiland Wieringen, een uitvalsba-

sis van de Deense Vikingen. Vooral Rorik was vaak afwezig, waardoor hij zich niet aan zijn verplichting hield, met als gevolg dat andere Vikingen vrij spel hadden in het aan hem in leen gegeven gebied.

Dat zo'n strategie van een vorst soms wel succes kon hebben bleek ongeveer 60 jaar later toen dezelfde truc werd toegepast door de Westfrankische koning Karel de Eenvoudige, door Normandië - waarvan de naam nog afkomstig is van de Noormannen - te lenen aan de Noormannen-leider Rollo. Dit leidde zelfs tot zo'n machtspositie dat men onder leiding van Willem de Veroveraar in staat was Engeland te veroveren.

Door zijn gedrag was Rorik in eerste instantie gedwongen te vluchten, maar hij kwam later sterker terug door samen te werken met zijn neef Godfred Haraldson, zoon van de Deense koning. Zij veroverden Utrecht en Dorestad.

Dorestad, waarnaar het huidige Wijk bij Duustede is genoemd, bezat in de Romeinse tijd al een kasteel en was in de Middeleeuwen een belangrijke handelsplaats. Daardoor was Dorestad ook een interessant doelwit voor de Vikingen. Niet alleen door de herhaaldelijke plunderingen, maar ook doordat geleidelijk aan het Rijnwater steeds meer via de Waal werd afgevoerd, verminderde ook het belang van

Dorestad, ten gunste van Tiel, Deventer en Utrecht.

Door deze plunderingen moge blijken dat keizer Lotharius ook wel min of meer gedwongen was concessies te doen aan de Vikingen. De aanvallen en plunderingen op de kusten en langs de rivieren gingen de jaren daarop weer door, maar toen Lotharius zijn zoon Lotharius II onder andere het Friese gebied wilde geven, gingen Rorik en zijn neef Godfred naar Denemarken om daar de macht te grijpen, hetgeen mislukte. Hierna kwamen ze weer terug om het Friese gebied te heroveren.

Het was niet de haat tegen het christendom, die de plundersaars aandreef, maar omdat bij de kloosters en abdijen (*kloosters met aan het hoofd een abdij*) het meeste te halen viel.

Om veiligheidsredenen was de bisschop van Utrecht daardoor zelfs gedwongen om elders zijn domicilie te kiezen. Hunger, de opvolger van Liudger, was aanvankelijk goed bevriend met Rorik, die tot het christelijke geloof over was gegaan, maar later werd Utrecht toch weer aangevallen door de Vikingen zodat Hunger samen met zijn geestelijken moest uitwijken, eerst naar Roermond, daarna naar Prüm in de Eifel en tenslotte naar Deventer. Adelbold, die een aantal jaren later bisschop werd, verbleef om die reden ook in Deventer.

Pas vanaf ongeveer het jaar 870 kwam er wat meer georganiseerd verzet tegen deze aanvallen, maar het bleef moeizaam gaan, omdat de invallers bij een betere verdediging naar andere plaatsen gingen, waar zij gemakkelijker konden roven en plunderen. Bisschop Rembertus van Bremen die uit hoofde van zijn functie een tijd in Friesland was, moedigde hen aan de wapens ter hand te nemen om de Vikingen te verdrijven. Bij Norden in Ost-Friesland werd door de Friese boeren een groot aantal van hen gedood. Een paar jaar later waren de Vikingen extra actief in Zuidoost-Nederland. Als strategische plek hadden ze de *palts* Asselt bij Roermond gekozen, van waaruit ze de omgeving gingen terroriseren. Een *palts* (*afgeleid van palatium, waar ons woord paleis ook vandaan komt*) is een plaats waar de vorsten hun voorraden hadden opgeslagen met de bedoeling dat de vorst met zijn aanhang daar een tijd kon verblijven. Niet alleen steden als Luik, Maastricht, Keulen, enzovoort werden geplunderd, maar ook landgoederen, abdijen en kloosters. Door onderhandelingen en concessies te doen kon men de Vikingen bewegen te vertrekken – helaas met medeneming van talrijke gevangenen en kerk-schatten. In het jaar 891 kwamen zij opnieuw

terug, maar toen hadden veel steden en abdijen zich al versterkt door middel van verdedigingsmuren. Ook had men allerlei versterkte vluchtburgen gebouwd, met aarden wallen en grachten, zodat de lokale bevolking met hun vee een goed heenkomen kon zoeken bij naderend gevaar. Voorbeelden hiervan zijn de *Huneschans* bij Uddel, *Middelburg*, *Souburg* en *Domburg* op Walcheren en misschien ook wel *Den Burgh* op Texel. Deze vormen van verdediging maakten nieuwe invallen minder interessant voor de Vikingen, zeker nadat ze ook nog een keer werden verslagen door keizer Arnulf. Daarna bleef het vrij rustig in ons land, op een enkele aanval na, zoals in 1006 toen Tiel, en in 1007 toen Utrecht nog een keer werd geplunderd.

Bij al deze gewelddadige plundertochten dient men wel te beseffen dat er soms sprake was van samenwerking tussen de Vikingen en de Friezen, ja zelfs dat de Friezen omgekeerd ook gingen plunderen in de Deense wateren.

De Investituurstrijd

Al vanaf de dood van Karel de Grote was de macht van de keizer gedaald tengevolge van het zwakke optreden van zijn opvolgers. Maar toch was de macht van het pausdom in die tijd zo klein, dat de keizers nagenoeg volledige zeggenschap hadden bij de benoeming van bisschoppen. De keizer was van mening dat de kerk een instrument was ten dienste van het politieke bewind. Zij hebben veel bijgedragen aan de uitbreiding van het christendom door gebiedsuitbreiding, met name door Karel de Grote, en vóór wat hóórt wat.

Vermindering van de macht van de keizers kwam door de gebiedsverdeling onder drie kleinzoons van Karel de Grote en de gevolgen van de genoemde plundertochten van de Vikingen, die totaal bijna twee eeuwen duurden. Omgekeerd was met name in het Frankische rijk de functie van koning belangrijk geworden, waardoor hij ook de macht had het ambt van de bisschoppen vergelijkbaar te maken met die van wereldse vorsten.

De kerkelijke organisatie was door de verzwakking aan de top van de geestelijke en wereldse macht dus meer komen te liggen bij de 'leken'. Regionale vorsten kregen een grote invloed op benoeming van geestelijken. De kerkgebouwen waren het bezit van de bouwers, dus de heren van een bepaalde regio.

Dat de wereldlijke machthebbers alle belang hadden bij bisschoppen met wereldse macht sprak voor zich, omdat bisschoppen geen wettige kinderen hadden die een claim konden leg-

gen op een bepaald gebied. Hierdoor bleef de vorst in staat om steeds weer nieuwe mensen macht toe te kennen, die hij kon kiezen uit de groep van hem toegewijde mensen. Door deze manier van benoemen was de bisschop in de praktijk ook vaak meer vorst dan bisschop. Adalbold, de bisschop van Utrecht is daar een voorbeeld van. Hij kreeg in 1024 het graafschap Drenthe geschonken. Door de combinatie van wereldlijk heer en geestelijk leider, waren hij en zijn opvolgers wereldlijk gezien verantwoordelijk voor het gebied van ongeveer de provincies Utrecht (Nedersticht), Overijssel en Drenthe (samen Oversticht). Maar geestelijk gezien waren zij verantwoordelijk voor een veel groter gebied, namelijk het gebied boven de grote rivieren inclusief Zeeland, maar exclusief enkele stukken aan de oostgrens die onder de bissdommen van Münster en Osnabrück vielen.

Paus Gregorius VII wilde een eind maken aan twee misbruiken:

1^e. Het tegen betaling kunnen verkrijgen van een kerkelijk ambt.

1^e. Het benoemen van kerkelijke ambtsdragers door wereldlijke heren.

Daarop begon de strijd los te branden. Keizer Hendrik IV verklaarde hierbij dat hij de paus voor afgezet hield en de paus deed vervolgens de keizer in de ban, waardoor ze elkaar in een wurggreep hielden. Pas in het jaar 1122 werd door het Concordaat van Worms bepaald, dat de kerk bisschoppen en abten benoemde en dat pas daarna de keizer wereldlijke macht kon verlenen aan deze kerkelijke dienaren. Vaak werd op het niveau van de vorsten en bisschoppen vanuit wederzijds belang daar de hand mee gelicht. Vooral de bisschop van Utrecht heeft van een nauwe samenwerking lang kunnen profiteren.

Kruistochten

Rond 1100 begon de periode van de Kruistochten. Hier worden wel een aantal oorzaken voor genoemd:

1^e. De vaak gepropageerde plicht om Jeruzalem weer te bevrijden van de Seldsoeken, die westerse pelgrims uitplunderden en soms vermoordden. De paus gaf aan dat deelnemers aan kruistochten, die met zuivere bedoelingen en een hart vol boete en berouw de belofte hadden dat ze naar het paradijs zouden gaan, indien men tijdens het gevecht zou sneuvelen. Alle deelnemers verkregen een volle aflaat, die moest bewerkstelligen dat de restschuld die er nog was na het biechten van zonden hun zou zijn kwijtgescholden, waardoor men gevrij-

waard was van tijdelijke straffen (vagevuur) later.

Deelname aan de kruistochten door de koopsteden in Italië was gunstig, omdat zij er belang bij hadden dat de handelswegen naar Bagdad weer werden ontsloten.

2^e. Het zoeken van een gemeenschappelijke vijand na het verslaan van de Vikingen en Moren, zodat men niet langer elkaar het leven behoefde te verzuren door militaire conflicten. De Moren werden vanaf ongeveer het jaar 800 geleidelijk aan teruggedrongen uit Spanje en Portugal. Dat gaf hun ook de moed om elders "Moren" te verjagen.

3^e. Een economisch belang om gebiedsuitbreiding in oostelijke richting te kunnen bewerkstelligen. Er waren nogal wat prinses zonder erfdeel of vorsten die kansen zagen tot gebiedsuitbreiding in het oosten.

4^e. Om te voorkomen dat de Byzantijnse kerk nog meer macht zou verliezen aan de Turken, zodat er helemaal geen mogelijkheid meer was om ooit weer verenigd te worden met de kerk van Rome.

Zoals meestal zullen er deelnemers geweest zijn die vanuit edele motieven zijn gegaan en anderen die op eigen geestelijk gewin en / of materieel gewin uit waren.

Vergeleken met andere landen hebben de Lage Landen geen groot aandeel geleverd.

De Kruistochten hebben wel invloed gehad op economisch, sociaal en cultureel gebied. Technische uitvindingen zoals een scheepsroer met scharnieren; het voordeel voor de handel door gebruik te maken van Arabische cijfers, waardoor men kon delen (rekenkundig); een hulpmiddel om beter te kunnen bidden zag men in de rozenkrans; meer duidelijkheid op het slagveld door gebruik te maken van de maliënkolder, waarover men een kleed kon dragen met allerlei kleurige heraldische wapens erop; beter wapentuig zoals de kruisboog; nieuwe geneesmiddelen; iets meer begrip van hygiëne.

Als belangrijkste voordeel zou men misschien kunnen noemen, dat de blik verruimd werd door de contacten met een heel andere cultuur, waardoor de interesse voor andere producten en culturele uitingen toenam, met als gevolg dat er meer handel werd gedreven, steden zich ontwikkelden, enzovoort.

Geloof, zoals georganiseerd in kerken en kloosters

Zoals reeds vermeld, kregen vanaf het jaar 1000 ongeveer de bisschoppen allerlei bestuurstaken opgelegd, waardoor lang niet altijd de juiste motieven bij het streven naar een bepaalde geestelijke functie een rol speelden. Dit verlokte mensen die maatschappelijk aanzien boven een dienende rol wilden stellen, waardoor er in de kerk spanningen ontstonden.

Hollandse graven bijvoorbeeld stichtten een klooster, stelden zelf geestelijken aan, onderhielden hen, zagen het als hun eigendom, dus ook de daaruit voortkomende inkomsten.

Hetzelfde gold voor de kerk: door de landheer gesticht, die ook zelf een pastoor had aangesteld. Hierdoor was er weinig verschil tussen de geestelijke en wereldlijke macht.

De gewone agrarische bevolking leefde meestal goed samen met de priesters. Deze hielpen de boeren in de periodes dat het gewas op het veld stond. Maar er was wel een grote tegenstelling tussen de lagere en hogere geestelijkheid. Laatstgenoemden voelden zich één met de adel. Als reactie hierop ontstonden steeds weer nieuwe orden die de geloften van gehoorzaamheid, kuisheid en armoede propageerden en beoefenden. De Cisterciënzers bijvoorbeeld die onder andere werkzaam waren op Schiermonnikoog en Aduard en erg moderne landbouwtechnieken gebruikten, zodat ze de gewone boeren voorbijstreefden. Dit tot ongenoegen van deze arme boeren, die juist tengevolge van hun verplichtingen aan adel en geestelijkheid geen geld hadden om moderne werktuigen aan te schaffen.

In de 12^e eeuw namen de handel, de geldeconomie en de grootte van de steden toe, waardoor er een groot verschil tussen arm en rijk ontstond, juist in de steden. Het gedrag van de geestelijkheid, die misbruik maakte van deze nieuwe rijkdom, lokte andermaal het ontstaan van nieuwe bewegingen uit, waarvan de Franciscanen en de Dominicanen wel de bekendste waren. Zij zaten vooral in stedelijke gebieden met een grotere bevolkingsconcentratie. Deze begonnen als bedelorden maar de Dominicanen bijvoorbeeld kregen zoveel geld dat ze later zelf als bankier voor vorsten konden optreden.

Alhoewel deze bewegingen kritisch stonden tegenover allerlei kwalijke ontwikkelingen in de kerk hadden zij niet de intentie zich los te maken van de kerk. De kritiek richtte zich meestal op de rijkdom van de kerk, de verplichting om een tiende te geven aan de kerk en het toedienen van sacramenten door onwaardige

priesters. Maar het verzet kon ook radicalere vormen aannemen. Of het nu een beweging was, ontstaan uit terechte kritiek of gebaseerd op eigen belang en het nastreven van macht, in beide gevallen kon men tengevolge van de verstrengeling van kerk en politiek te maken krijgen met de straffende, harde hand van de combinatie van kerkelijke en seculiere machthebbers. De kruistochten, strijd tegen de Katharen (christenen die afweken van de leer van Rome, alwaar ons woord 'ketter' van afgeleid is) en het uitmoorden van een Friese kolonie in het Oldenburgerland (waar ook de bekende graaf Floris V bij betrokken was) zijn daar enkele voorbeelden van.

Tegelijkertijd bleven velen steun ondervinden van de kerk ten aanzien van hun geloof. Ook werd er het een en ander gedaan aan ziekenverzorging, bedeling en opvang in gasthuizen.

Kritiek bleef de kerk niet bespaard. Een nieuwe manier van de vertaling van deze kritiek gebeurde door de literatuur, zoals het episch dierdicht 'Van den vos Reynaerde' met maar liefst 3469 versregels.

De dichter van dat werk was vermoedelijk "Magister Nivardus". Waarschijnlijk een clericus die zeer goed de situatie van de Sint-Pieterabdij en het religieuze leven in Gent en de wijde omgeving kende. Het boek was niet zomaar een leuk dierenverhaal. Er waren tal van satirische verwijzingen naar de 'mensenmaatschappij' te vinden: de adel en de geestelijkheid moesten het flink ontgelden. Enkele voorbeelden waren dat priesters (dus niet alleen kloosterlingen) zich niet aan het celibaat hielden en dat de adel lui en incompetent was. Ook de derde stand (na de adel en de geestelijkheid) bleef niet gespaard, want toen het volk Bruin de Beer te lijf ging, leken ze wel een bende primtieven.

Ook werd in brieven beschreven dat de zonden van het volk veroorzaakt werden door het slechte voorbeeld van de geestelijkheid. Men denke hierbij aan drankmisbruik, seksuele omgang tussen monniken en nonnen, de moord op een abt omdat zijn monniken de tucht niet in ere hersteld willen zien, enzovoort. Bisschoppen konden in een bepaalde periode slechts in hun ambt bevestigd worden als ze daarvoor een bepaald bedrag neertelden. De vorst-bisschop van Münster vroeg geld van de priesters uit Groningen als ze bij hem *chrisma*, dat is een bij bepaalde sacramenten gebruikte soort olie, kwamen halen.

Deze bisschop was niet Bommen Berend; die kwam later zelf langs, en was ongewild mede de initiator van de nog altijd op grootse wijze gevierde hoofdstedelijke feestdag.

In de parochies ging de leiding soms zelf ook misbruik maken van bepaalde voorrechten. Terwijl de gelovigen veel moesten 'geven', hadden de priesters de mogelijkheid meerdere pastoraten te pachten en daarnaast zonder accijnsplicht een kroeg naast de kerk te runnen, met als gevolg oneerlijke concurrentie jegens de bestaande herbergen. Men verleende ook wel kredieten uit kerkelijke fondsen, die met een hoge rente moesten worden terugbetaald. Bovendien was de geestelijkheid gehaat tengevolge van het innen van belastingen.

Vershillende keren heeft dit geleid tot hardhandig verzet van de bevolking met soms de dood tot gevolg. Een aantal keren zijn er priesters vermoord zelfs tijdens hun ambtsuitoefening, waarbij niet onvermeld moet blijven dat de geestelijken zelf ook wel eens een medekloosterling hadden vermoord, zoals bijvoorbeeld in Zierikzee. In Friesland was er zelfs sprake van een negenjarige strijd tussen het klooster Klaarkamp en Foswerd, waarbij het laatstgenoemde in brand werd gestoken. Als

vergingen werden drie van de brandstichters door de tegenpartij gedood.

Ondanks het bekend zijn van allerlei misbruiken bij de bevolking bleef het geld van het volk wel binnenkomen. Op heel veel plaatsen bleef men veel waardering houden voor de plaatselijke geestelijke. De kritiek gold primair de hogere geestelijken en de rijke kloosters.

Gegevens per familie: (deel 8)

De eerste generatie(s) van de familie Hempen

Familie Hempen

Heinrich Hermann Wilhelm Hempen (Püngel Lutke Schnieders) (* Wahn 17.6.1752, doop Sögel; colonist, kleermaker, sinds 1790 in Rütenbrock; ov. Lindloh 27.4.1814, begr. Rütenbrock; zoon van 'beerbter' Hermann Heinrich Hempen alias Püngel Lutke Schnieders, geboren te Wippingen 4.2.1717) trouwt te Sögel op 11.1. 1778 met **Anna Thekla Voss** (* Wahn ca. 1756, doop Sögel, ov. Lindloh 12.6.1820, begr. Rütenbrock; dochter van Bene Voss en Susanne)

Zij hebben de volgende kinderen, waarvan een gedeelte van de nazaten van de drie zoons in het kort behandeld worden:

- A. **Anna Elisabeth Hempen** (* Wahn 1784, ov. Lindloh 20.4.1868) trouwt (1e) Rütenbrock 7.2.1809 met **Gerard Hermann Gerdes** (* Bokeloh 8.6.1772, ov. 1.4.1821); Anna trouwt (2e) op 11.11.1821 te Rütenbrock met Franz Determann (Geboren als Bernard Hermann Lünemann die in oorlogstijden gevlucht is en verder door het leven is gegaan als Franz Determann (* Bockraden 1786, ov. Lindloh 3.8.1859).
- B. **Benedict Hempen** (* Wahn, doop Sögel 2.11.1788).
- C. **Susanna Elisabeth Hempen** (* Wahn, ov. Rütenbrock 29.6.1831) trouwt op 26.4.1809 met **Hermann Gröninger** (* Langen 15.3.1778; smid en landbouwer).
- D. **Hermann Bernhard Hempen.**
- E. **Heinrich Anton Hempen.**

B. Benedict (Bernhard) Hempen (Hemmen) (* Wahn, doop Sögel 2.11.1788, ov. Lindloh 21.1.1864 trouwt op 12.2.1812 te Rütenbrock met **Maria Gezina Veenker** (* Wesuwe 5.11.1790, ov. Lindloh 15.6.1865; dochter van Joannes Venneker en Gesina Schomacker [*bron: R. Remkes*])

B-1 **Johann Heinrich Hempen** (* Lindloh 6.3.1814) trouwt op 28.12./11. 1843 te Rütenbrock met **Maria Margaretha Tholen** (* Lindloh 2.5.1815, ov. Lindloh 25.1.1874).

a. **Maria Gesina Hempen** (* 28.8.1839) trouwt te Rütenbrock op 18.7.1865 met **Bernhard Heinrich Veen** (* Adorf 1834).

b. **Bernard Rudolf Hempen** (* Rütenbrock 2.1.1846) trouwt op 22.6.1875 te Rütenbrock met **Maria Adelheid Klönen** (* Tuntel 1850).

c. **Hermann / Harm Heinrich Hempen** (* Lindloh 5.8.1858; landbouwer 1896/1911; ov. Ter Apelkanaal 3.11.1939) trouwt op 13.9.1887 te Rütenbrock met **Anna Gesina Bolmer** (* Ter Apelkanaal 20.12.1862, Ter Apelkanaal / Jipsingboermussel 13.4.1919; zoon van arbeider Berend Hindrik Bolmer en Anna Geertruid Groenhage)

(1) **Heinrich Hempen** (* Jipsingboermussel 28.7.1888; landbouwer; ov. 24.5.1972, begr. Zandberg) trouwt op 12.2.1920 te Onstwedde met **Anna Gesina Jasken** (* Oomsberg 5.1.1895, ov. 5.8.1957, begr. Zandberg, dochter van landbouwer Jan Hindrik Jasken en Maria Elizabeth Glasemeijer).

(2) **Anna Geertruida Hempen** (* Jipsingboermussel 13.3.1890, ov. 24.3.1961; begr. Erica) trouwt op 3.5.1922 te Vlagtwedde met **Bernardus Antonius Grimberg** (* Slochteren 10.11.1889, ov. 10.6.1977, begr. Erica; zoon van Johannes Filippus Grimberg en Anna Cordes).

(3) **Maria Margaretha Hempen** (* Jipsingboermussel 3.12.1895, ov. Vlagtwedde 29.2.1896).

(4) **Maria Margaretha Hempen** (* Jipsingboermussel 10.10.1898, ov. Vlagtwedde 5.4.1911).

B-2 Maria Tecla **Hempen** (doop Rütenbrock 24.2.1818) trouwt op 20.4.1847 te Rütenbrock met Hermann Anton **Hollen** (* Lindloh 22.10.1811, ov. Rütenbrock 11.12.1872 ; zoon van Anton **Hollen** en Anna Catharina **Stint**)

a. **Maria Adelheid Hollen** (* doop Rütenbrock 15.11.1862; ov. Vlagtwedde 10.01.1911) trouwt op 22.11.1890 te Vlagtwedde met **Harm Hindrik Scholte** (* Laude 26.5.1856; landbouwer 1890; ov. Roelage 2.5.1934; zoon van Jan Geert Scholte en Maria Gesina Menceke).

(1) **Maria Gesina Scholte** (* Vlagtwedde 7.10.1891, ov. Ter Apel 1.11.1966, begr. Ter Apel) trouwt op 29.1.1916 te Vlagtwedde met **Johan Bernard Scholte** (* Emmer Maten 22.11.1893, ov. Stadskanaal 13.11.1977, begr. Ter Apel; zoon van Johan Heinrich Scholte en Anna Theresia Dummer).

B-3 **Johan Wilhelm Hempen** (* Lindloh 13.10.1821, ov. 4.11.1836).

B-4 **Gesina Adelheid Hempen** (* Lindloh 31.3.1824) trouwt op 25.11.1856 te Rütenbrock met Hermann Heinrich **Gerdes**.

B-5 **Johann Hermann Hempen** (* Lindloh 8.12.1827) trouwt te Rütenbrock op 9.5.1865 met **Anna Margaretha Grote**.

B-6 **Anna Gesina Hempen** (* Lindloh 20.9.1832, ov. Lindloh 12.5.1877) trouwt op 15.8.1861 te Rütenbrock met **Franz Jansen**.

D. Hermann Bernhard Hempen (* Wahn 16.6.1782, doop Sögel, ov. Ahlen) trouwt op 25.11.1806 te Steinbild met **Anna Gebina Neehof** (* Ahlen ca. 1780, doop Sögel, ov. Ahlen vòòr 1811, begr. Steinbild)

Hij trouwt ca. 1812 voor de 2^e x met **Angela Gerdes** (* Dörpen-Mull, ov. Steinbild 14.5.1835; dochter van Lucas Gerdes en Anna Gebina Rolfes

D-1 **Anna Gebina Hempen** (* Ahlen 20.10.1816) gehuwd te Steinbild op 28.11.1843 met **Johann Bernard Hermes** (* Neusustrum 16.10.1812; zoon van Johann Hermann Hermes en Susanna Kuper).

a. **Anna Angela Hermes** (* Neusustrum 9.7.1854, doop Steinbild, ov. Neusustrum 1.4.1924) trouwt op 8.10.1878 te Steinbild met **Johann Heinrich Albers** (* Neusustrum 3.5.1843, ov. Neusustrum 25.8.1912; zoon van Joannes Wilhelm Albers en Maria Helena Janssen)

- (1) **Anna Gebina Albers** (* Neusustrum 9.3.1882, doop Steinbild, ov. Neusustrum 10.4.1939) trouwt op 27.10.1908 te Onstwedde met **Johann Bernard Mensen** (Horsten 26.5.1879, ov. Neusustrum 18.2.1936; zoon van landbouwer Gerhard Heinrich / Hendrik Mensen en Anna Katharina Hollen) (*zie ook jrg. 28, nr.1, mrt '07, p.17, Corr.: J.B. Mensen had hier niet een zóón van Geert Hendrik onder letter d. moeten zijn, maar een bróer*)
- b. **Herman Bernard Hermes** (* Neusustrum 17.6.1858; landbouwer 1896/1927; ov. Laundermarke 29.6.1927, begr. Ter Apel) trouwt op 9.5.1896 te Vlagtwedde met **Maria Gesina Schmitz** (* Niederlangen 24.11.1851; landbouwse; ov. Vlagtwedde 28.2.1941, begr. Ter Apel; weduwe van Johan Heinrich Jansen; dochter van smid Hermann Heinrich Schmitz en Anna Margaretha Timann).
- E. Heinrich Anton Hempen** (* Wahn, bij Lathen, ca. 1790; landbouwer te Lindloh, ov. Meppen 11.6.1857) trouwt op 22.2.1814 te Rütenbrock met **Helena Adelheid / Margaretha Stroot** (* Espel Lengerich 27.5.1787, ov. Lindloh 31.3.1841, begr. Rütenbrock).
Hij hertrouwt te Rütenbrock op 5.5.1849 met **Anna Maria Neehus / Niehuis** (* Schwartenberg 29.10.1825, doop Rütenbrock, ov. Schwartenberg 11.8.1874, begr. Rütenbrock; dochter van landbouwer Herm Bernard Neehus en Maria Margaretha Keuter; Anna Maria hertrouwt met Johann Wilhelm Reckers te Rütenbrock op 16.2.1858).
Kinderen 1^e huwelijk: Heinrich Anton Hempen en Helena Adelheid / Margaretha Stroot:
- E-1 **Hermann Heinrich Hempen** (* doop Rütenbrock 17.3.1815, molenaar 1844) trouwt op 21.5.1844 te Rütenbrock met **Margaretha Adelheid Lügering** (* ca. 1818 in Wietmarschen; dochter van Johann Heinrich Lügering en Sophia Gesina Haarmann).
- E-2 Johann Wilhelm **Hempen** (* Lindloh 7.7.1816, ov. Lindloh 19.7.1850) trouwt te Rütenbrock op 23.4.1844 met Anna Helena **Feltrup** (* Altharen 23.12.1812, ov. Lindloh 5.3.1892; wed. van Wilhelm **Schwieters**; Anna Helena hertrouwt op 4.3.1851 met Johann Heinrich **Specken** [ov. Altenberge 6.1.1863] en hertrouwt daarna met Johann Bernard **Tyken** [ov. 25.6.1874]).
- a. **Anna Elisabeth Hempen** (* Lindloh ca.1850, ov. Emmen 25.12.1928) getrouwd op 13.10.1875 te Emmen met timmerman **Harm Hindrik Scholte Aalbes** (* Horsten 6.8.1844; zoon van Jan Scholte Aalbes en Catharina Aleid Snijders / Krallmann). Wettiging 1 kind.
- (1) **Johan Willem Scholte Aalbes** (* Emmer Compasuum 2.10.1878, ov. Emmen 17.11.1940) trouwt te Emmen op 14.2.1922 met **Catharina Maria Tromp** (*Avereest 27.12.1881, ov. 31.3.1937, begr. Klazienaveen; dochter van Jacobus Tromp en Cornelia de Wals).
- (2) **Gerard Scholte Aalbes** (* Emmer Compasuum 26.6.1881, ov. Emmen 26.12.1949)
- E-3 **Johann Bernard / Jan Berend Hempen** (* Lindloh 12.8.1819; arbeider, 1845, landbouwer, 1852, 1859, 1863; ov. Horsten 28.2.1863;) gehuwd te Rütenbrock op 7.5.1844 met Anna / Maria / Marijke Helena **Plagge** (* Rütenbrock 12.2.1821; arbeidersche, 1845, landbouwersche, 1852, 1876; ov. Horsten 12.11.1899; dochter van Johann Heinrich **Plagge** uit Landegge en Helene Sivers uit Kahmes)
- a. **Grietje Aleida Hempen** (* Horsten 16.3.1845, ov. Horsten 14.5.1845)
- b. **Margretha (Grietje) Aleida Hempen** (* Horsten 18.4.1846; ov. Munsterscheveld 26.3.1928) trouwt op 4.5.1875 te Rütenbrock met **Johann Heinrich Wilmering** (* Emlichheim 4.4.1844; arbeider; ov. Munsterscheveld 15.4.1905; zoon van Hermann Wilmering en Katharina Bruum) (*zie ook site oud-emmercompasuum*)
- c. **Jan Hindrik Hempen** (* Horsten 15.4.1848, ov. Horsten 29.3.1852)
- d. **Hindrik Anto(o)n Hempen** (* Horsten 28.2.1850; landbouwer, 1876/1907/11/14/17/19; arbeider 1882/4/6/8/1890/3/5; klompenmaker); ov. Jipsingboermussel 26.7.1919, begr. Zandberg) trouwt te Onstwedde op 9.9.1876 met **Anna Maria Theresia Kleine** (* Steinheim, bij Paderborn 5.6.1851, ov. Braamberg 30.7.1938 (bij zoon Geert), begr. Zandberg; arbeidster; dochter van Jürgen / Georg Kleine en Agatha Nata Kaijser).
- (1) **Catharina Helena (Trientje) Hempen** (* Exloërmond 14.6.1877, ov. Zandberg 18.2.1881)

- (2) **Bernardus Georg Hempen** (* Exloërmond 23.10.1878, ov. Vlagtwedde 7.10.1944, begr. Zandberg; meubelmaker 1914/44) trouwt op 14.5.1914 te Vlagtwedde met **Anna Catharina Ellerman** (* Laudermarke 13.6.1891, ov. 31.1.1983, begr. Zandberg; dochter van landbouwer Johann Bernard Ellermann en Maria Katharina Wermes wonend te Laudermarke).
- **Martinus Hempen** (* Vlagtwedde 5.7.1922, ov. Groningen 12.9.1951, begr. Zandberg, wonende te Onstwedde).
 - **Agatha Maria Hempen** (* ca. 1925) trouwt te Onstwedde op 26.8.1950 met **Theo Becker** (aannemer te Mussel, ov. 2006).
 - a-3-4-2-2-1 Jos **Becker** (* ca. 1954, aannemer).
- (3) **Lena Hermina Hempen** (* Zandberg 24.12.1880, ov. Zandberg 12.2.1881).
- (4) **Agatha Maria Hempen** (* Zandberg 18.1.1882, ov. Vught 7.3.1942) trouwt op 29.4.1911 te Vlagtwedde met **Jan Bücking** (* Ter Apelkanaal 9.9.1875; timmerman 1911/18/41, ov. Vlagtwedde 28.3.1941; weduwnaar van Susanna Bols; zoon van Johann Wilhelm Bücking en landbouwster Anna Adelheid Grüter). Jan is een gewettigd kind.
- N.N. **Bucking** (* /ov. Weerdingermond, gem. Vlagtwedde [!] 30.10.1918).
- (5) **Helena Hempen** (* Zandberg 1.3.1884, ov. 26.12.1962, begr. Musselkanaal) trouwt op 20.9.1919 te Vlagtwedde met **Jan Hendrik Scholte** (* Musselkanaal 8.12.1878; landbouwer 1919; ov. 27.3.1961, begr. Musselkanaal; zoon van Jan Hendrik Scholte en Wilhelmina Zomer).
- (6) **Georg Hempen** (* Zandberg 3.5.1886; arbeider 1917/36, landbouwer 1930; ov. Groningen 29.6.1936, begr. Emmer Compasuum) trouwt op 28.4.1917 te Vlagtwedde met **Christina Johanna ter Veen** (* Munnekemoer 4.2.1891, ov. 21.2.1978, begr. Emmer Compasuum ; dienstmeid; dochter van Harmannus Henrikus ter Veen en Helena Voskuil).
- **Christina Johanna Hempen** (* Emmen ca. mei 1929, ov. Emmen 10.2.1930).
 - **Margaretha Christina Johanna Hempen** (* Emmen ca. juni 1931, Emmen 5.11.1931).
- (7) **Herman Hempen** (* Zandberg 27.4.1888, ov. Zandberg 3.4.1890).
- (8) **Anton Hempen** (* Zandberg 10.6.1890; landbouwer 1922; ov. 1.4.1962, begr. Emmer Compasuum) trouwt op 17.4.1920 te Emmen met **Anna Margaretha Bentlage** (* Munnekemoer [*Genlias*] / Munsterscheveld [*bron:Graftombe*] 11.7.1893, ov. Emmer Compasuum 13.5.1933; dochter van Clemens Bentlage [kind erkend] en Anna Helena Janknecht). Anton hertrouwt te Emmen op 7.4.1934 met **Susanna Stroot** (* Rütenbrock 10.3.1894; ov. 3.2.1965, begr. Emmer Compasuum).
- Kind uit het 1^e huwelijk:
- **Anna Theresia Hempen** (* Emmen ca. 1921, ov. Emmen 18.7.1922).
- Kind uit het 2^e huwelijk:
- **Anton Hempen** gehuwd met **Roelfina Renskina Hummel** (* Emmen 26.1.1932; dochter van Tjitte Hummel en Anne Santing).
- (9) **Geert Hempen** (* Zandberg 9.8.1893; arbeider 1919, landbouwer 1921/2; ov. 5.5.1975, begr. Zandberg) trouwt op 8.11.1919 te Onstwedde met Euphemia (Fenna) **Margaretha Plagge** (* Braamberg 18.2.1895; ov. 20.2.1985, begr. Zandberg; dochter van landbouwer Herman Plagge en Maria Tekla Schuur).
- **Hendrik Antoon Hempen** (* ca. 1920; ov. Braamberg 24.10.1922).
 - N.N. **Hempen** (* /ov. Braamberg 30.12.1921).
- (10) **Henderikus Hempen** (* Zandberg 3.5.1895, ov. Vlagtwedde 18.11.1907)
- e. **Jan Hindrik Hempen** (* Horsten 14.5.1852; molenaarsknecht, koopman 1889,1920 kramer 1891/3, galanterieënkoopman 1912; ov. Groningen 9.2.1933; woonde te Musselkanaal) trouwt op 10.5.1884 te Veendam met **Elizabeth Reintke** (* Wildervank ca.1857; werkvrouw; dochter van 'werkman' Johannes Reintke en Margaretha Sillius; ov. Groningen 9.9.1911 en wonende te Winschoten). Jan Hendrik hertrouwt op op 7.11.1912 te Winschoten met **Magrietha Maria Maagd** (* Hoogezand ca. 1869, ov. Winschoten 5.4.1927; dochter van ijzersmid Geert Maagd en Maria Kleine).

- (1) Bernardus Johannes **Hempen** (* Veendam 7.4.1885; ladingmeester; ov. 12.6.1964, begr. Winschoten) trouwt op 9.5.1912 te Winschoten met Egberta Harmanna **Delger** (* Bellingwolde 1.4.1891, 12.3.1964, begr. Winschoten; dochter van Berend **Delger** en Rikste **Abels**)
- (2) a-3-5-2 Magrieta Helena **Hempen** (* Winschoten 11.9.1887; ov. Winschoten 17.1.1893)
- (3) a-3-5-3 Johannes Henderikus **Hempen** (* Winschoten ca. 13.10.1889, ov. Winschoten 27.10.1889).
- (4) a-3-5-4 Johannes **Hempen** (* Winschoten ca. dec. 1890, ov. Winschoten 1.6.1891).
- (5) a-3-5-5 Rudolf **Hempen** (* Winschoten ca. 1900; kappersbediende; ov. Wedde 20.6.1920, wonende te Winschoten).
- f. **Jan Harm Hempen** (* Horsten 27.3.1854; arbeider 1900, landbouwer 1933; ov. Sellingerbeetse 9.4.1933) trouwt op 21.7.1900 te Vlagtwedde met **Maria Gebina Lube** (* Valtherveen 30.5.1870, ov. Vlagtwedde 7.4.1936; dochter van arbeider Jan Derks Lube en Anna Helena Hake).
- g. **Anna Helena Hempen** (* Horsten 31.1.1857, ov. Horsten 8.4.1859).
- h. **Wilhelm Hempen** (* Horsten / Musselkanaal 28.6.1859; arbeider 1881/95, landbouwer 1882/5/6/1896, winkelier, 1914, koopman 1918; ov. Groningen 5.6.1928, wonende te Musselkanaal) trouwt op 25.6.1881 te Onstwedde met **Maria Engelina Ruten** (* Horsten 30.4.1852, ov. Horsten 14.5.1886; dochter van landbouwer 1881 Johannes Hermannus / Jan Harm Ruten en Margaretha / Margaretha Adelheid Griep).
 Wilhelm had een winkel in porselein, glas- en aardewerk en kruidenierswaren aan de Sluisstraat 71 in Musselkanaal. (*Zie ook het artikel in Het Weekblad van 25 februari 2009 waarin een artikeltje stond van d heer Jacco Pranger net mevr. Hempen uit Musselkanaal. Hiervan heb ik ook gebruik mogen maken*)
 Hij hertrouwt te Onstwedde op 25.9.1886 met Maria Gesina **Zomer** (* Horsten 27.4.1859, ov. Musselkanaal 4.5.1926; dochter van landbouwer [1859] Geert Jan **Zomer** en Anna Geertruida / Anna Gertrud **Heller**).
- Kinderen 1^e huwelijk:
- (1) **Maria Helena Hempen** (* Horsten 8.7.1882, ov. Horsten 9.2.1895).
- (2) **Grietje Hempen** (* Horsten 4.3.1885, ov. Horsten 5.3.1885).
- (3) N.N. **Hempen** (* /ov. Onstwedde 14.5.1886).
- Kinderen 2^e huwelijk:
- (4) **Anna Geertruida Hempen** (* Horsten 5.11.1887, ov. Horsten 2.3.1889).
- (5) **Anna Geertruida Hempen** (* Horsten 21.2.1890; ov. 10.10.1982, begr. Nieuwe Pekela) gehuwd met **Hinderikus Johannes Kohl** (* Stadskanaal 1.9.1884, ov. Musselkanaal 1.8.1972; zoon van arbeider Jan Antonie Kohl en Adaucha Elisabeth Hokke, weduwnaar van Maria Wubbina Schrör).
- (6) **Bernardus Hempen** (* Horsten 12.5.1893; scheepsbouwknacht bij de werf van Otto Smith en later op de helling van Holtman; ov. Stadskanaal 14.2. 1971) trouwt (1^e) te Onstwedde op 9.5.1914 met **Dina / Berendina Petronella Maria Josephina Waterman** (* Stadskanaal 21.1.1894; arbeider; ov. Groningen 20.3.1925, wonend te Musselkanaal; dochter van Bernardus Josephus Waterman en Maria Wendelina Hillechina Jansen). Bernardus trouwt (2^e) op 12.5.1930 te Onstwedde met **Anna Wilhelmina Krops** (* 15.2.1908, ov. Stadskanaal 30.8.1996; dochter van Johannes Bernardus Krops en Bouwina Anna Kardas? [*zie site: stamboom familie Kip*]).
- Kinderen uit 1^e huwelijk:
- o **Maria Gezina Hempen** (* Onstwedde 15.6.1916).
 - o **Maria Wendelena Hillechina Hempen** (* ca. 1918).
 - o **Wilhelm Hempen** (* 18.12.1920).
 - o **Bernard Josephus Hempen** 25.8.1923 trouwt 17.11.1945 te Onstwedde met Hillechien Smit (* Winschoten 4.5.1920; werkzaam bij de binnenvaart, vrachtwagenchauffeur; dochter van Simon Smit en Berendientje Dusseljee)
 - **Berendina Hempen** gehuwd met **Geert Bodde**. Zij wonen te Bellingwolde.
 - **Bennie Hempen**

- **Simon Hепен** (* Deventer 11.9.1950, woonde later te Emmen; auto-monteur en werkzaam bij de brandweer te Delfzijl en Winschoten) gehuwd met **Margaretha Smidt** (* Assen 9.4.1951). Zij wonen te Winschoten.
 - **Bernard Josephus Simon Hепен** (* ca. 1975; wonend te Stadskanaal)

Kinderen uit 2^e huwelijk:

- **Bouwina Anna Hепен** (* 4.12.1930).
 - **Johannes Bernardus Hепен** (* 16.10.1932).
 - **Johann Heinrich Hепен** (* 14.10.1933).
 - **Geert Jan Hепен**.
 - **Frans Hепен** (* 23.9.1936).
 - **Klazina Maria Hепен** (* Groningen 12.12.1937).
 - **Jan Hendrik Hепен** (* Groningen 19.2.1940, ov. Musselkanaal 16.2.1942).
 - **Anna Wilhelmina Hепен** (* 16.8.1943).
 - **Maria Regina Hепен** (* 2.9.1946).
- (7) **Johan Heinrich Hепен** (* Horsten 24.8.1896; arbeider, ov. 21.8.1981, begr. Musselkanaal) trouwt te Onstwedde op 6.4.1918 met **Anna Engelina Bruns** (* Oomsberg 12.1.1896; dochter van Jan Hendrik Bruns en Anna Gezina Manning) (*ook in jrg. 27, dec. '06, p. 70*)
- Maria Gesina Hепен (* Musselkanaal 1919).
 - Anna Gesina Hепен (* Musselkanaal 1921).
 - Geertruida Hепен (* Musselkanaal 1924).
 - Gerard (Geert) Jan Hепен (* Horsten 8.10.1899; kruidenier, kaasboer; ov. Musselkanaal 3.1.1983) gehuwd op 1.5.1924 met Elisabeth Voskuil (* Onstwedde 10.12.1902, ov. 16.5.1998, begr. Musselkanaal; dochter van Derk Voskuil en Ebel Lena Hoesman).
 - Geert Jan neemt het bedrijf van zijn vader over. Zie boven. Hij stopt in 1968. Zijn zoons Wilhelm en Lenes werken eerst bij hun vader.
 - **Wilhelm Hепен** (* Musselkanaal 1.3.1925; eerst bij vader gewerkt, later galanteriewinkel; ov. Musselkanaal 1.9.1994) gehuwd met **Maria Angela Gezina Muller** (* Emmer Compasuum ca. 1924; dochter van Jan Berend / Bernhard Muller [* Rütenbrock; molenaar; woonde te Barger Compasuum en later Emmer Compasuum] en Gezina Borgman).
Wilhelm trekt zich terug uit het bedrijf van zijn vader en begint zelf met een bedrijf in textiel, luxe en huishoudelijke artikelen. Ze beginnen in een winkel aan de Sluisstraat 98a. Samen met zijn vrouw staan zij op de markten tot in de verre omtrek. In 1956 gaan ze naar Sluisstraat 81; in 1963 naar Sluisstraat 130 en in 1967 naar het pand van Herman Nijdeken aan de Sluisstraat 150. In 1997 wordt het pand gesloten.
 - **Derk Hепен** (* Musselkanaal 29.9.1928; detaillist Klazienaveen) gehuwd op 21.6.1955 te Emmen; kerkelijk Zandberg, met **Anna Maria Fischer** (* 12.1.1927, doop Zandberg, ov. Ter Apel 31.5.1988; dochter van schipper, conciërge Hendrik Fischer en Karolina Kuipers).
 - **Leendert Hепен**.
- (8) **Frans Hепен** (* Horsten 3.10.1902; kruidenier Marktkade; ov. Musselkanaal 2.1.1989) getrouwd met Maria Engelina **Wubbels** (* 28.8.1903; ov. Musselkanaal 26.5.1968)
- **Wilhelm Hепен** (* 24.5.1938; ambtenaar) gehuwd met Freerkina Huisman (* Blijham 1945)
 - **Frans Jan Harmannus Wilhelm Hепен** (heeft een Installatie Verhuur-bedrijf in Wildervank op het gebied van evenementenverzorging: podia-bouw, levering licht en geluidsapparatuur, electriciteitsvoorzieningen en verdere aankleding).
- i. **Jan Frans Hепен** (* Horsten 26.12.1861, ov. Horsten 30.3.1865).

E-4 **Anna Helena Hепен** (* Lindloh 3.8.1822, ov. Lindloh 21.9.1838).

- E-5 **Johann Hermann Hempen** (* Lindloh 26.4.1825; koopman; ov. Altenberge 1.10.1891) trouwt op 27.4.1852 te Wesuwe met **Maria Gesina Veenker** (* Osteresch 1826, doop Wesuwe 9.2.1827; dochter van 'Ackersmann' [1827] Johann / Joan Veenker en Maria Elisabeth Schmitz / Schmitt). Johann hertrouwt op 8.11.1881 te Rütenbrock met Maria Elisabeth Konen (* Haren, D.)
- a. **Maria Elisabeth Hempen** (* Osteresch 29.9.1854, ov. Munnekemoer 4.3.1907) trouwt op 30.4.1885 te Vlagtwedde met **Geert Hindrik ter Veen** (* Munnekemoer 31.8.1832; tolgaarder 1893, verlaatsmeester 1890/1905; ov. 3.1.1905; weduwnaar van Anna Catharina Hake; zoon van kuiper, 1845/52 landbouwer 1861 en opzichter 1885 Ferdinand / Ferdinand Antoon ter Veen en Susanna Magretha / Magaretha Specken; ov. Vlagtwedde 3.1.1905).
- (1) **Anna Catharina ter Veen** (* Ter Apel 16.2.1886) trouwt op 19.5.1906 te Vlagtwedde met **Heinrich Lukas Wessel** (* Emmen 10.8.1882; arbeider; zoon van Heinrich Friedrich Wilhelm **Wessel** [* Mólbergen] en Maria Gesina **Osterman** [* Altenberge]). (zie ook site oud-emmercompascuum)
- o **Johan Herman Wessel** (* Vlagtwedde ca. 1913, ov. Vlagtwedde 30.8.1916).
 - o **N.N. Wessel** (* / ov. Munnekemoer 5.1.1918).
 - o **Maria Wessel** (* Vlagtwedde ca. januari 1923; ov. Munnekemoer 15.8.1923).
- (2) **Maria Gesina ter Veen** (* Munnekemoer 14.5.1888) trouwt op 12.5.1919 te Vlagtwedde met **Rinktje / Rintje de Boer** (* Bolsward ca. 1892; arbeider; zoon van arbeider Ids de Boer en Lolkje Veldman).
- (3) **Johan Hermannus ter Veen** (* Munnekemoer 15.3.1890, ov. Vlagtwedde 28.11.1890).
- (4) **Maria Angela ter Veen** (* Munnekemoer 15.3.1890).
- (5) **Johan Herman ter Veen** (* Munnekemoer 19.5.1892; ov. Vlagtwedde 16.7.1893).
- (6) **Helena ter Veen** (* Munnekemoer 24.8.1894, ov. Vlagtwedde 8.2.1941) gehuwd met **Bernard Suelmann**).
- b. **Maria Helena Hempen** (* Osteresch 23.7.1863, ov. Altenberge 8.1.1893) trouwt op 20.10.1886 te Rütenbrock met **Friedrich Bernard Wortelboer** (* Oude Pekela 1857).

Kind uit 2e huwelijk: **Heinrich Anton Hempen** en **Anna Maria Neehus / Niehuis**

- E-6 **Hermann Bern(h)ard Hempen** (* Schwartenberg 9.10.1851; arbeider 1880/90/92/99, landbouwer 1884/94/98) gehuwd met (1^e) **Maria Helena Arling** (* Horsten 16.8.1853, arbeidster; ov. Munsterscheveld 21.6.1879; dochter van Theodor / Jan Dirk Arling en landbouwster Maria / Anna Margaretha Schülte / Scholte.

Hij hertrouwt 1879/1880 met (2^e) Maria Anna (Marianne) **Südinga / Zudinga / Zuidinga** (* Exlöerveen 11.1.1858; dochter van landbouwer Thomas **Zuidinga** en Engel Anna Angela **Grummel**)

Kinderen 2^e huwelijk:

- a. **Antoon Hempen** (* Munsterscheveld, gem. Emmen 28.8.1880; arbeider) trouwt op 12.9.1908 te Vlagtwedde met **Maria Tecla Hoffman** (* Laudermarke 10.4.1886; dochter van landbouwer Clemens Hoffmann en Engel Aleid Webers).
- b. **Maria Helena** (* Lindloh 7.8.1882).
- c. **Maria Engelina Hempen** (* Munsterscheveld, gem. Emmen 30.10.1884).
- d. **Thomas Hempen** (* Munsterscheveld 29.11.1886).
- e. **Johan Bernhard Hempen** (* Munsterscheveld 8.4.1888).
- f. **Gerard Hempen** (* Munsterscheveld 12.3.1890).
- g. **Johannes Hempen** (* Munsterscheveld 22.6.1892).
- h. **Anna Maria Hempen** (* Munsterscheveld 11.11.1894).
- i. **Harmanus Hempen** (* Amsterdamscheveld, gem. Emmen 24.10.1896, ov. Munsterscheveld 26.2.1898).
- j. **Anna Catharina Hempen** (* Munsterscheveld 10.6.1899).

Andere, (nog) niet te koppelen families / gezinnen Hempen:

F. Johann Hempen en Maria Helena Trexel

F-1 **Maria Gesina Hempen** (* Rütenbrock 27.3.1889, ov. 31.3.1973, begr. Emmer Compagnie) trouwt op 18.8.1910 te Emmen met **Johann Gerhard Wessel** (* Rütenbrock 1.10.1878, ov. 6.9.1957, begr. Emmer Compasuum; zoon van Heinrich Friedrich Wilhelm **Wessel** en Maria Gesina **Ostermann**. [*Deze ouders hieboven al genoemd*])

a. **Johannes Herman Wessel** (* Emmer Compasuum 20.12.1916; timmerman; ov. Beilen 8.12.1950; begr. Emmer Compasuum) gehuwd met **Maria Elisabeth Wessels**. Hij is verdronken samen met 5 andere bouwvakkers te Beilen (*bron: oudnieuwsuit hetnoorden*).

F-2 **Maria Margareta Hempen** (* Rütenbrock 12.7.1892, ov. 9.4.1968, begr. Ter Apel) trouwt op 29.7.1916 te Vlagtwedde met **Johannes Stanneveld** (* Ter Apel 12.1.1888, ov. 14.8.1953, begr. Ter Apel; arbeider; zoon van arbeider Lebartus Stanneveld en Susanna Catharina ter Veen. *Ook genoemd in jrg. 27, nr. 4, p. 71*). Wettiging van 1 kind.

F-3 **Maria Elisabeth Hempen** (* Rütenbrock 17.6.1895, ov. 6.8.1974, begr. Emmer Comp.) trouwt op 6.6.1918 te Emmen met Bernardus **Groen** (* Valtherveen 19.4.1897, ov. 2.2.1972, begr. Emmer Compasuum; zoon van Jan Willem **Groen** en Harmina **Bunt**).

G. Maria Gesina Hempen (* Musselkanaal 11.2.1926, ov. Stadskanaal 4.12.2008, begr. Zandberg) gehuwd met landbouwer Johann Frederik (Frits) **Schlimback** (ov. 24.2.1988; zoon van Frans **Schlimbach** en Gezina **Mensen**) (*ook in jrg. 28, nr.1, mrt '07, p.19/20*).

G-1 **Gezina Schlimback** (* Braamberg okt. 1949, ov. Groningen 28.10.1949, 2 wk).

G-2 N.N. **Schlimback** (*/ov. Braamberg 9.10.1949).

H. Hendrikus Antonius Hempen (meubelmaker) gehuwd met **Maria Frederika Geerdina Reker**.

H-1 **Anna Catharina Bernadetta Hempen** (* Vlagtwedde ca. 1947, ov. Zandberg, gem. Vlagtwedde 5.5.1950).

Hempen: betekenis naam, verspreiding en plaatsen van herkomst

Betekenis

Er zijn in ieder geval twee mogelijkheden:

1e. De naam **Hemp(e)** of **Hamp(e)** als een korte vorm van de oude Duitse roepnaam Hemprecht of Hamprecht. Hemp- en Hamprecht zijn gevormd uit *'hagan-beraht'*. Deze samenstelling betekent 'omheinde plaats + helder, licht. Volgens één van de geraadpleegde naamkundigen zou het ook uit het neder-slavisch afkomstig kunnen zijn, in de betekenis van *ergens in bijten, gulzig eten of naar binnen schrokken*', maar anderen bieden deze tweede optie niet.

Teruggaand naar de eerste verklaring kunnen we stellen dat het oudhoogduitse grondwoord van 'hagan' hetzelfde betekent als ons woord 'haag'. Het Duits kent het woord 'einhegen = omheinen'. 'Hegen' in de betekenis van 'het plaatsen van een haag'.

Maar men kan het ook overdrachtelijk gebruiken. 'Hegen und pflegen' betekent namelijk *'verzorgen, vertroetelen' + 'verplegen, verzorgen'*. Ons woord *'behagen'* kent ongeveer dezelfde nuances.

Het 2e deel van 'hagan-beraht' wordt ook wel gebruikt als Duitse jongensnaam Beraht. Wij

kennen dit als Bert en Brecht, ook meestal als laatste deel van een voornaam: Albert, Hubrecht, in de betekenis van 'helder, stralend, glanzend of beroemd'. In het Engels is het oude woord 'beraht' ook nog goed herkenbaar, namelijk 'bright'. Zelfs de 'berk' heeft hier nog verwantschap mee; dit betekent namelijk 'de glanzende witte boom'.

In het Duits zijn van de grondvorm Hemp en Hamp ook nog andere namen afgeleid: Hampel, Hampl, Hempel, Hempler, Hemprich.

Ten slotte terug naar onze naam Hempen, dus Hempe + n. Zoals we reeds bij de naam Abelen (*zie Jaargang 27, nr. 4, dec. '06*) gezien hebben, komt in Noord-Duitsland vaak een zwak genitief voor: Hempen betekent dan, kind van Hempe.

Hempen zou dan dus kunnen betekenen: kind of volgeling van iemand die beschut en gekoesterd wordt/is én straalt en/of beroemd is.

2e. De naam **Hemp(e)(l)** als een korte vorm van oude Duitse roepnamen zoals bijvoorbeeld Helmbrecht, Helmpert en Hellenbrecht, waaruit de 'l' is verdwenen. Het

woord 'helm' is verwant met 'helen' en 'hul-len', dus de naam is te verstaan als 'bedekker' en 'beschermer'.

Hempen kan hier dan betekenen: kind of vol-geling van iemand die bescherm(d)/t (wordt) én straalt en/of beroemd is.

Verspreiding

Volgens 'Verwandt.de' zijn er iets meer dan 1000 mensen in Duitsland die de naam **Hem-pen** dragen. Koploper is daarbij het Emsland, daarna de meeste aangrenzende Landkreisen. En in de regio's daaromheen nog een groot deel van families met deze naam. De meest voorkomende voornaam bij deze familie is **Bernard**, gevolgd door **Heinrich** en **Claus**.

Verwante namen in volgorde van frequentie:

De naam **Hempl** komt in Duitsland nauwe-lijks voor: slechts circa 50 mensen in enkele regio's in Zuid-Duitsland. De uitgang op een 'l' na een medeklinker, is ook typisch Zuid-Duits. Zie ook Hampl.

De naam **Hempe** als achternaam komt bij-na 800 keer voor in Duitsland, maar veel meer verspreid. En helemaal niet in het Emsland of Grafschaft Bentheim.

Hampl komt bijna 1400 keer voor, hoofd-zakelijk in Zuid-Duitsland.

Hampe komt veel meer voor: bijna 3900. Het centrum van deze naam ligt in tussen Hannover en Göttingen. Verder komt de naam bijna overal voor.

De naam **Hampel** komt nog veel vaker voor: ruim 10.500 keer; ook wel in het Emsland en omgeving.

Maar het meest komt de naam **Hempel** voor: bijna 14.500 keer. Ook enkele in het Emsland en omgeving. Het zwaartepunt ligt ten oosten en ten zuiden van Leipzig.

Ook in de Verenigde Staten komt de naam Hempen voor (57 x in het jaar 1920). Waarschijnlijk ook tengevolge van emigratie van families die bijna allemaal uit het Emsland en omgeving komen. De meesten wonen in Mis-souri en enkele staten eromheen. Bij de naam van het Amerikaanse bedrijf 'Hempen Goods' moet men uitkijken. Dit is geen familie Hem-pen die goederen verkoopt, maar een bedrijf dat kleding verkoopt die gemaakt is van *hen-nep*. Hempen betekent namelijk letterlijk: *van hennep*.

In Nederland kwam de naam **Hempen** in het jaar 1947 74 x voor en in 2007 136 x.

Van de 74 in 1947 woonden er 52 in de pro-vincie Groningen en 12 in Friesland.

De naam **Hempenius**, van Hempen afge-leid, komt veel vaker voor, namelijk 266 x in 1947 en 452 x in 2007. In 1947 slechts 9 x in de provincie Groningen (allemaal in de stad Groningen), 2 in Drenthe en 180 x in Friesland.

Hempel komt in 1947 70 x voor en in 2007 109 keer, in 1947 vooral in Friesland (24 x) en Holland (39 x). Slechts 1 keer in de pro-vincie Groningen (in Leens).

Hampel komt heel weinig voor, slechts 12 x in 1947 en 39 x in 2007. In 1947 op één na allemaal in Zuid-Holland. **Hampl** slechts 4 x (3 x Den Haag en 1 x Limburg). Men kent in Duitsland – en ook in Nederland – de **Hampelmann**. Dit kan een houten marionet zijn, maar figuurlijk is het vaak een domkop, een sul, een brekebeen, hans-worst, stoethaspel. Dit woord Hampelman bestaat al heel lang, maar men weet niet hoe het ontstaan is.

Hempe ook heel weinig: in 1947 24 x in Nederland, waarvan 20 in Limburg. **Hampe** ook slechts 16 x (de meesten in Noord-Holland en een paar in Zuidwest-Nederland).

In de provincie Groningen zien we het vol-gende beeld:

De verdeling van de naam **Hempen** is in 1947 per gemeente als volgt: Onstwedde 38, Vlagtwedde 6, Groningen 3, Winschoten 2, in Scheemda, Nieuwe Pekela en Hoogezand al-lemaal 1.

In de provincie Drenthe wonen in 1947 12 personen met de naam Hempen, allemaal in de gemeente Emmen.

In 2002 zijn in de gemeentes Stadskanaal en Vlagtwedde de namen Hempen als volgt ver-deeld: Musselkanaal 8 telefoonaansluitingen. Als je dit vermenigvuldigd met een huishou-densgrootte van 2,3 dan zit je op ongeveer 18 à 19 personen.

Stadskanaal en Ter Apelkanaal hebben allebei één aansluiting, dus samen op 4 à 5 personen.

Conclusies: In Zuid-Westerwolde woont (1e) nu ongeveer de helft van de Hempens en zij wonen (2e) allemaal in plaatsen die aan het Stadskanaal liggen.

Plaatsen van herkomst van mannelijke en vrouwelijke nazaten van de familie Hempen:

De eerste generaties van de families Hempen en hun aangetrouwde families kwamen uit: *Wahn*: ca. 4 km ten oosten van Lathen, dat op zijn beurt ten oosten van Ter Apel ligt; *Lindloh*: net over de grens achter Emmer Compasuum; *Sögel*: ligt nog iets oostelijker dan Wahn, op de Hümmeling; *Rütenbrock*: over de grens bij Ter Apel; *Steinbild*: aan de Eems, ten oosten van Sellingen; *Wippingen*: ca. 8 km ten oosten van Steinbild; *Neusustrum*: ten oosten van Laudermarke; *Schwartenberg*: tussen Munnekemoer en Emmer Compasuum, tegen de grens aan; *Landegge*: bij de Ems, net boven Haren; *Steinheim*: ongeveer 45 km ten noordoosten van Paderborn; *Osteresch*: is nu een onderdeel van Haren, ligt aan de noordwestzijde; *Wesuwe*: ligt onder Haren ter hoogte van Barger Compasuum; *Emlichheim*: ca. 10 km onder Schoonebeek.

Geraadpleegde literatuur, o.a.:

- *Deutsche Namenkunde* – Max Gottschald

- *Duden Familiennamen – Rosa und Volker Kohlheim*
- *Buch der Familien Namen – Horst Naumann*
- *Deutsches Namen Lexikon – Hans Bahlow*
- *Nederlands Etymologisch Woordenboek – Jan de Vries*
- *Etymologisches Wörterbuch – Friedrich Kluge*
- *Shorter Oxford English Dictionary*
- *The Oxford Names Companion – Patrick Hanks e.a.*
- *58 miljoen Nederlanders en hun kerken – E. de Jongh en Th. van Tijn*
- *Geschiedenis der Nederlanden – Winkler Prins*
- *Grote geïllustreerde geschiedenis – E. Lousse*
- *De strijdende kerk – P.A. de Rover*
- *Middeleeuwse geschiedenis der Nederlanden – H.P.H. Jansen*
- *Geschiedenis van de Middeleeuwen – H.P.H. Jansen*
- *Geloven in de Lage Landen – Peter Nissen*
- *Van hunebed tot hanzestad – J. de Rek*
- *Geschiedenis van Nederland – Gerlof Verwey*
- *Geschiedenis van de Nederlanden – J.C.H. Blom, E. Lamberts(red.)*
- *Wikipedia*

Tijdschriften en Jaarboeken.

Het archief van de vereniging is geplaatst in het Streekhistorisch Centrum te Stadskanaal (naast de watertoren).

Inlichtingen: dhr. B. Roossien tel. 0599-612649

Tijdschriften en boeken worden in geen geval uitgeleend, maar zijn uitsluitend ter inzage.

Tijdschriften

Threant: NGV afd. Drenthe 2009. Jaargang 20, nr. 1

Y Vellinga Beknopte afstamming van Willem Ottens
G. Kamphuis Index Threant 2008

Roots@Groningen: NGV afd. Groningen 2009. Jaargang 16, nr. 1

R. Remkers Unne Bungers (Onno Brongers) en zijn zoon Jurrien (Jurrien Onnes) uit Westerlee.
W.G. Doornbos Namen Willekeur voor de schippers van beide Oldambten en Westerwolve, 1737
A. Veldhuis Protocol van criminele zaken
P.J.C. Elema Hanko (Appingedam)
W. Bodde en drs. W. Bodde Stamreeks De Haas
J. van Campen en A. Veldhuis Groningse militairen in het Staatse leger voor 1795.

Gens Nostra: Maandblad der Nederlandse Genealogische Vereniging jrg. 63 nr. 11, november 2008

A. J. van der Zeeuw De Bucquoy, Bekooy, Boekkooi in Leiden.
 A. van Hedel Kwartierstaat C.J.G. Spoelstra (A. den Doolaard), 1901-1994

Gens Nostra. Maandblad der Nederlandse Genealogische Vereniging jrg. 63 nr 12, december 2008

B. Plantenga Lotgevallen van Johannes Plantenga (1853-1877).
 De schipbreuk van het stoomschip 'Friesland'.
 P.D. Meijer en A.M.L. van Wieringen Jan van Wieringen (1638-1719) een zeventiende eeuwse genealoog, en zijn familie (vervolg oktober).
 Wapenregistratie (onder meer geslacht Smook Bellingwolde)
 L.M. van der Hoeven en W. de Graaf-Valk Burgers/poorters der stede Nieuwpoort 1516-1550 deel 2
 R. Arlman Lienen, Tecklenburg, Duitsland

Gens Nostra. Maandblad der Nederlandse Genealogische Vereniging jrg. 64 nr. 1, januari 2009.

H. van Eijk Francois Dunkler (1779-1861) en junior (1816-1878).
 J. F. Wendte De Nederlandse nazaten van Christian Zoffinger uit Neustadt (Pfalz).
 Over de Haagse tapper Pieter Soffinger (1767-1817) en zijn familie.
 P.J.C. Elema en B. Smiesing-Steenhuizen Genealogie Wanda (Utrecht-Groningen)
 R.F. Vulsmma Kwartierstaat Eduard Alexander van Beinum (1900-1959)

Gens Nostra. Maandblad der Nederlandse Genealogische Vereniging jrg. 64 nr. 2, Februari 2009.

C.H. van Wijngaarden Het geslacht Spendel/Spender te Oudewater en Montfoort, 17e en 18e eeuw.
 L.M. van der Hoeven Paspoorten uitgereikt aan soldaten en schelmen onder de de compagnie van Joachiem van Gent, heer van Meinerwijk, commandeur van Zaltbommel (1658-1682).
 A. Neggers Een opmerkelijke voornaam: Fête d' or.
 T. Hokken Verslag van een dienstreis naar Papendrecht, 1599.
 A.J. Stasse Kwartierstaat H. M. (Dick) Bruna, geb. 1927

Genealogie. Kwartaalblad van het Centraal Bureau voor Genealogie. Jaargang 14, nr. 4, dec. 2008.

R. Straatman Biografieën van Leman Lakmaker en Bloemen Mozes.
 G. van Breugel en Henk 't Jong Moderne heraldiek
 M. Spruit Nieuwe uitgavetechnieken voor genealogische publicaties.
 M. van Rooijen De familie Brandts Buys en de muziek van Bach.
 K. Kuiken Verhalende en fantastische bronnen in de middeleeuwse Genealogie.
 V. Sleebe Het lange voortbestaan van de horigheid in Oost-Nederland

Stad en Lande: cultuurhistorisch tijdschrift voor Groningen. Jrg 17, nr 4, 2008

IJ. Botke De rijkdom van de Groninger boeren: wijn
 J. Bottema Het zakboekje van Hendrik Wester (1752-1821)
 T. Ufkes Opa's (Dirk Oost) ooievaars (Lutjegast)
 E. Knol Meiers vaak rijke landbouwers in Stad en Lande.
 H. .Feenstra Repliek op bovenstaand artikel.
 W. Jager Verhalen over het dorp Meeden.

Waardeel, Drents Historisch Tijdschrift. Jaargang 28, nr.4, 2008

- V. van Vilsteren Een bobbel in de broek; bijzondere textielvondst in Wijster
 M. Zwigelaar en A. Metselaar
 Prostitutie in Hoogeveen in de zeventiende eeuw.
 M. Roelfsema-van der Wissel
 Onzedelijk gedrag in de koloniën van de Maatschappij van Weldadigheid
 A. Eggens Drentse zedenzaken in de periode 1900-1924
 H. Nijkeuter Erotiek in de Drentse literatuur.

Kroniek. Tijdschrift Historische Vereniging Zuidoost-Drenthe. Jaargang 17, nr. 4, 2008

- A. Versteeg Club 'Leve de fiets' te Roswinkel
 G. Rosenbaum-Kaspers De telefooncentrale in Emmen tijdens en na de oorlog
 P. Alberts De kosten/schoolmeesters voor 1900 in Emmen.
 M. A. Bulte De grof- en hoefsmid
 W. Visscher P.J. Duinkerken (1897-1949)

Emsländische und Bentheimer Familienforschung. November 2008, Heft 97, Band 19

- M. Koers Liste der 100 häufigsten Familiennamen in Deutschland/Typische Familiennamen des Emslandes & der Grafschaft Bentheim.
 M. Koers Zur geschichte der Familiennamen
 - Die Auswanderung von Bentheim nach Amerika in den Jahren 1920-1929.
 J. Ringena Auszug aus der Ahnenliste Hermina Ezendam aus Enter (Nederland).

Nieuwe Jaarboeken in onze bibliotheek:

Genealogie en de Canon, deel 1. Jaarboek Centraal Bureau voor Genealogie 2008, deel 62. Groninga. Jaarboek voor genealogie, naam- en wapenkunde

- P.Bos en J.P. Koers De oude bewoning van het kerspel Eexta
 P.J.C. Elema Lieringa met een tak Tap
 A. van der Laan Kalk en Kalkema
 K.H. van Straten Fragmentgenealogie Harckes
 A. van der Laan Peter Harckes en zijn nakomelingen
 R.F.J. Paping Boerderijen en land rond Westerklooster
 R.H. Alma Schotlijsten van Dorpsterzijvest
 P.J.C. Elema Genealogie Schut (Delfzijl)
 M.C. van Hoorn Afkomst Ello Tiddens en Epke
 P.J.C. Elema De familie Fabriaan (stad Groningen)
 E. Knol De Biestken-Bijbel van Kolhol
 R.H. Alma Butkens en Butjesstraat

Drents Genealogisch Jaarboek. Jaargang 15, 2008.

- W. ten Kate Genealogie Steenbergen op Zuidwolde
 C. de Graaf en H. Homan Free
 De schulden van Drenthe (5)
 J. Thalen Het begraafboek van Koekange
 J.W. van Hoorn en R. Sanders
 Het geslacht Marissen afkomstig uit Rolde
 A. van der Laan en S.G. Hovenkamp
 Cremers en Smitsen te Emmen. Herbergiers geen smeden.